

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

"Ανέλαβα νὰ δεῖξω, ὅτι μποροῦμε, νὰ μιλοῦμε περὶ τῆς ζωῆς, ἐπι-
στημονικῶς, περὶ δλης τῆς ζωῆς.

"Ἐπροσπάθησαν ἄλλοτε, σὲ διάφορες ἐποχές, οἱ φιλόσοφοι, νὰ διώξουν
τὸ μυστήριο, ἀπὸ τὴ νόηση τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἐπειδή, τοὺς ἔλειπαν,
οἱ θαυμάσιες φυσικές ἀνακαλύψεις τοῦ XIX αἰῶνα καὶ οἱ ἀποκαλύψεις, ποῦ
ἔκαμε τὸ μικροσκόπιον, ἐξετάζοντας τοὺς μικροοργανισμούς, ἐσταμάτη-
σαν, στὴν ἀπόδειξη τοῦ ψεύδους τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. "Ἄλλοι,
ὅπως ὁ Claude Bernard, πέρνουμε τὸν καλλίτερον, ἐχώρισαν τεχνικά, τὸ
ζωϊκὸ πρόβλημα, σὲ πολλὰ προβλήματα, ἐξαρτώμενα, ἀχώριστα, τὸ ἕνα
ἀπὸ τὸ ἄλλο. "Ἐπειτα πρὸς μεγάλην χαράν τὸν ἀγαθὸν πατροπαραδοτοφύλων,
ποῦ δὲ ξεκολλοῦν, ἀπὸ ὅσες ἔξηγήσεις ἀκούσαν, περὶ τῆς ζωῆς, ὅταν
ἄκομα, ἡσαν μωρά, ἐκήρυξαν ὅτι, ἀν καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἔχει δικαιώματα στὴ
φυσιολογία, μελέτη δηλαδὴ τῶν λειτουργῶν, ὅμως, ἀποκαλύπτεται, μπρο-
στὰ στὴ γένεση τῶν ζώντων μηχανισμῶν" στὴ γένεση αὐτή, ὁ μυστικι-
σμὸς τῶν ἀγαθῶν, βρίσκει τὸ τελευταῖο καταφύγιον.

"Ισως ὁ Claude Bernard, εἴπεν αὐτὰ γιὰ ν' ἀρέσει, στὸ κοινόν, ἥ
και ὡς ἀντισήκωμα, γιὰ τὴν περίπτωση ποῦ οἱ θεωρίες του, θὰ ἐφαίνονταν
εἰς τοὺς πατροπαραδοτοφύλους, τολμηρές. 'Οπωσδήποτε ἡ παραχώρηση
αὐτῆς, ἀδίκησε πολὺ τὸ ἔργο του, διότι παρέβλεψε τὸν σπουδαιότερον νόμον
τῆς ζωῆς, τὸν μόνο δηλαδὴ νόμο, διὰ τοῦ δοπίου, ὁ ζῶν δργανισμός,
ξεκορίζει ἀπὸ τὴν ἀνόργανη μάζα, τὴν συγκρότηση δηλαδή, τοῦ δργανι-
σμοῦ, διὰ τῶν λειτουργῶν κάθε στιγμῆς, τὴν δημιουργία τῆς ζωῆς
διὰ τῆς ζωῆς.

"Ἀπὸ ἀνέκαθεν, χωρὶς νὰ ξέρω γιατί, δυσπιστοῦσα, στὶς πνευματιστικὲς
ἐξμηνίες εἴπα, ὅτι δυσπιστοῦσα, χωρὶς νὰ ξέρω τὸν λόγον ἐπομένως, ἥ
δίλωσῃ αὐτὴ δὲν γίνεται, οὔτε γιὰ νὰ ὑπερηφανευτῶ, οὔτε γιὰ ν' ἀπολο-
γηθῶ. Είχα βεβαίως, πολὺ πρόωρη ἀνάπτυξη, ἥ δὲ ἔξοχη μνήμη μου,
ἐδικαιολογοῦσε τὴν ὑπερηφάνεια τῶν γονέων μου, γιὰ τὶς προόδους εἰς τὰ
μαθήματα. 'Απ' ὅσα ἐνθυμοῦμαι, (χωρὶς νὰ προσδιορίσω ἀπὸ ποιάνη ληκίαν
ἄρχισα), ἀκούα τὴν ἴστορία τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου, μὲ τὴν ἴδια
διάθεση, ὅπως καὶ τὰ παραμυθάκια, ποῦ λένε, τὸ χειμῶνα κοντά στὴ
φωτιά. Τὸ 'Αγιον Πνεῦμα, τὸ δοπίον κατέβαινε, εἰς τὰ νερά, μοῦ ἐφαίνετο
τὸ ἔδιο, μὲ τὸ ωρβό τῆς Μάγισσας. 'Οσο ἐπίστενα στὰ μάγια, ἄλλο τόσο
ἐπίστενα καὶ στὴ Δημιουργία τοῦ Κόσμου. 'Ἐπρόσεχα, ὅμως μὲ εὐχαρί-
στηση, σ' δλες τὶς ἴστορίες, πιστεύοντας, ὅτι τὶς ἐπλασαν μεγάλοι ἀνθρώποι,
γιὰ νὰ διασκεδάζουν τοὺς μικρούς, ποῦ δὲν εἶναι ἀκόμα σὲ θέση, νὰ ἐννοή-
σουν τὴν ἀλήθεια. 'Αργότερα, ὅταν ἐμελέτησα σοβαρώτερα, (ἐννοῶ τὶς

φιλοσοφικές μελέτες, γιατί οι φιλολογικές, ἃν καὶ εἶναι ὡραῖες, μεγαλώνουν μᾶλλον παρὰ καταστρέφουν τὸν μυστικισμό, ἀργότερα λοιπόν, ἐννόσηα, διτὶ ἡ παιδικὴ μου ἀντίληψη. ἦταν σωστή. Ἡ ἀλλήθεια εἶναι, διτὶ οἱ ἔξυπνοτεροι αὐτοὶ ἀνθρωποι, δὲν ἐπλασαν τὶς πνευματιστικὲς ψυχοκρατικὲς θεωρίες, γιὰ νὰ ἴκανοποιήσουν τὴν ἰδικὴν τους περιέργεια, μεγάλων παιδιῶν. Τὶς ἐπλασαν γιὰ νὰ ἴκανοποιήσουν τὴν ἰδικὴν περιέργεια, μεγάλων παιδιῶν. Ἄφοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἔξυψωθοῦν, σ' ἀνώτερη, πιὸ λογικὴ ἀντίληψη, ἐφόρτωσαν, δισα δὲν ἡδύναντο νὰ ἑννοήσουν, εἰς μηχανισμόν, μὲ κινητήριο δύναμη τὸν ἀέρα, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι μυστηριώδης καὶ ἀσύλληπτος. Ἡ λέξη ψυχὴ καὶ πνεῦμα (πνέω, πνοή) εἶναι συνώνυμα καὶ μεταχειριζόμεθα ἀδιακρίτως, τὸ ἔνα ἀντὶ τοῦ ὅλου. Ἐν τούτοις γνωρίζουμε δῆλοι, διτὶ τὸ φαινόμενον τῶν πνεόντων ἀνέμων, ἔχει ὑλικὴν ὑπόσταση, καὶ ἔξηγεῖται, κάλλιστα, στὴ φυσική.

"Οταν ἔμεγάλωσα, μὲ ἔκπληξην παρατήρησα, διτὶ οἱ ἀνθρωποι, πέρηνον στὰ σοβαρά, τὶς ἄϋλες ἐρμηνείες, τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχήν. Ἄλλως τε εἶναι τόσο χουζοῦρι. Δυὸς λέξεις ἔξηγοῦν τὰ πάντα. Δὲν πολυεξετάζουν, ἀπὸ ποὺ προῆλθαν, διότι χρησιμεύουν, νὰ ἀποφεύγονται οἱ ἔρευνες. Καὶ γιατὶ συμβαίνουν δλα αὐτά; διότι ἀνακατεύεται στὴ μέση, παράγων ἄϋλος, ἀσύλληπτος, ἔχων τὴν δύναμη νὰ τὰ κάμνει δλα. Αὐτὴ εἶναι, συντόμως, ἡ πνευματιστικὴ θεωρία. Μ' αὐτὴ δὲν μένει πιὰ καμμιά ἀποσία, τίποτε ἀνεξήγητο· δλα εἶναι σαφῆ καὶ μποροῦμε νὰ κοιμηθοῦμε ἥσυχα.

"Ἀπὸ πολὺ μικρός, ἀντελήφθηκα, τὸ ἀράσιμο τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. "Οταν ἔμεγάλωσα περισσότερον, ἔμάντευσα πολὺ εὐκολώτερα, τὴν ἴστορικὴ γένεση τῶν παιδικῶν αὐτῶν παραμυθιῶν. Ἄλλα σήμερα, ποὺ είμαι σαράντα ἔπτα ἔτῶν, θαυμάζω, πῶς, δλοι οἱ συναδελφοί μου, οἱ λεγόμενοι ἀναπτυγμένοι, μορφωμένοι, παραδέχονται χωρίς δυσκολία, τὶς φλυαρίες αὐτές. Ἐφόσον ὑπάρχουν ἀνθρωποι, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ λείψουν. Γίνεται κανεὶς σοφὸς τόσο εὐκολα!

"Οταν ἀρχισα νὰ εἰσάγωμα στὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδον, αἰσθάνθηκα μεγάλη χαρά. Εὐτυχῶς, τὴν εἰσήγηση, τὴν ἔκαμαν ἔξεχοντες διδάσκαλοι, ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς. Ἀντελήφθηκα ἀμέσως, διτὶ μέσα σ' αὐτήν, εὐήρισκονταν ἔξηγήσεις καὶ ἔξηγήσεις γόνιμες, παρέχουσαι τὴν εὐκολίαν τῆς συναρμολογίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, καὶ τῆς ἐπαναλήψεως των, γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν στὸν ἀνθρωπόν. Ἀμέσως ἐσκέφθηκα, διτὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος, θὰ ἔξηγη δλα τὰ φαινόμενα, ἐβεβαιώθηκα μάλιστα, διτὶ ἡδη τὰ εἰχεν ἔξηγήσει· (ῆμουν τότε πολὺ νέος· ἐτελείωσα τὶς ἀνώτερες σπουδές, τοῦ Προτύπου Λυκείου, δεκαοκτὼ ἔτῶν). Ἐνόμισα διτὶ, οἱ καθηγηταί μου, θὰ μοῦ ἔξηγοῦσαν, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, δλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ μὲ ἀφῆκαν στὴ μέση, ἔξακολούθησα καὶ ἔστρεψα τὶς μελέτες μου πρὸς τὴν Βιολογίαν, ἔχοντας τὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα, διτὶ εἶναι δυνατόν, μὲ τὴν ἴδια μου μέθοδο, νὰ ἔξηγηθοῦν δλα ὄπως καὶ εἰς τὶς φυσικές ἐπιστήμες. Είχα δὲ αὐτὴ τὴν πεποίθηση, γιατὶ ἐπίστευα διτὶ, οἱ πνευματιστικὲς ἔξηγήσεις, ἥσαν μηδέν. Σιγὰ-σιγά, οἱ πεποιθήσεις μου ἐνισχύθηκαν, ἐφόσον ἔξακολούθησα τὸν δρόμον, ποὺ είχα χαράξει. Τὸ περιέργον εἶναι, διτὶ δλος ὁ κόσμος, ἐσήκωθηκε ἐναντίον μου, χωρίς ἐννοεῖται, ν' ἀλλάξω καὶ πρόγραμμα. «Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἔξηγηθοῦν τὰ πάντα, ἐπιστημονικῶς» ὑπάρχουν ἔκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἀπρόσιτες στὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν». Γιατὶ; Διότι οἱ πρόγονοί μας, ἀμαθεῖς, ἐφόρτωσαν στὰ πνεύματα, εἰς τὸν ἀόρατον ἀνεμον (τὸ λατινικὸν

animus = ψυχή) τὸ σχέδιον, ψυχῆς ἀύλου, πνεύματος ἐνεργοῦ. Τὸ πνεῦμα αὐτό, τὴν ψυχὴν αὐτήν, εἷμαι βέβαιος, δὲ θά τὰ συναντήσω, πουθενά, κατὰ τὶς βιολογικές μου μελέτες. Δὲν θά τὰ συνταντήσω, διότι δὲν ὑπάρχουν. Θά ἔξηγήσω ὅλα, χωρὶς νὰ καταστέψω τίποτε, ἀπὸ τὶς παλῃὸς πεποιθήσεις, ἀφοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν. «*Ἄρα θά μοῦ εἴπουν, δὲν μᾶς ἔξηγησες τίποτε.*» Ἀμήν.

I. TO ANTIKEIMENIKO.

Ἐνῷ σήμερα, ὁ Φίλιππος, ἔκανε τὸν συνηθεισμένο του περίπατο, εἰδεικὰ τύχη, ἕνα βιβλίο μου, εἰς κάποια βιτρίνα ἀμέσως εἰπε, ὅμιλώντας μόνος του, δυνατά. «*Ἀλήθεια, ὁ καῦμένος, ὁ Φελίξ μοῦπαν δι εἶναι ἄρχωστος ἡς πάω νὰ δῶ τὶ γίνεται.*» Ἔστρεψε τὴν γωνίαν τοῦ μπουλβάρ φωστού οὐσίας της πάω νὰ δῶ τὶ γίνεται. Σαίν Μισσέλ, καὶ διευθύνεται, πρός τὴν συνοικία, ποῦ κατοικῶ.

Ο φίλος μου, ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ ἀρχαία οἰκογένεια. Τὸ ωάριον ἀπὸ τὸ δόποιον, ὕστερα ἀπὸ τὸσες μεταλλαγές προῆλθε, ητο προϊὸν συγχωνεύσεως, ὀλίγης οὐσίας ἐκ μέρους τοῦ πατρός του καὶ ὀλίγης ἐκ μέρους τῆς μητρός του. *Ἄλλ'* οἱ γονεῖς του, εἶχαν γονεῖς, αὐτοὶ πάλιν ἄλλους γονεῖς καὶ ἐτί προσθοῦμε, ἀπὸ αἰλόνος εἰς αἰλῶνα. «*Ολη αὐτή, ἡ οἰκογένειακὴ διαδοχή, εἰδεικές πολλά, τὰ δόποια, ἀν γράφουμε, θά γεμίνειακὴ διαδοχή, εἰδεικές πολλά, τὰ δόποια, ἀν γράψουμε, διότι σουμε ἕκατομύρια βιβλία.*» Ομως, κανεὶς δὲ μπορεῖ, νὰ τὰ γράψῃ, διότι σουμε ἔκατομύρια βιβλία. «*Ομως, κανεὶς δὲ μπορεῖ, νὰ τὰ γράψῃ, διότι σουμε ἔκατομύρια βιβλία.*» Μόλια ταῦτα, κάθηκαν ἡ πηγές, ἀπὸ τὶς δοποίες θὰ ἐμάθωνε, ὃ, τι συνέβησαν. Μόλια ταῦτα, ἔρθουμε, διότι τὰ γεγονότα ἔγιναν διαδοχικά, ἀφοῦ οἱ πρόγονοι τοῦ Φίλιππου, ἔζησαν στὸν κόσμο, τούλαχιστον ἔξοδουν, μέχρι τῆς στιγμῆς, ποῦ ἀφιναντούσης διαδόχους των. *Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν τοὺς διαδόχους των.* *Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν τοὺς διαδόχους των.* *Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν τοὺς διαδόχους των.* *Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν τοὺς διαδόχους των.* Καὶ τὰ διάστημα τῆς δοποίας, δὲν μένει πιά, παρά ἔνα τεκμήριο, δύσκολο νὰ μελετηθῇ. Τὸ τεκμήριον αὐτό, εἶναι πιά, παρά ἔνα τεκμήριο, δύσκολο νὰ μελετηθῇ. Τὸ τεκμήριον αὐτό, εἶναι πιά, παρά ἔνα τεκμήριο, δύσκολο νὰ μελετηθῇ. Καὶ τὰ διάστημα τῆς δοποίας, δὲν μένει πιά, παρά ἔνα τεκμήριο, δύσκολο νὰ μελετηθῇ. Χάρις στὴ σημερινὴ του σύνθεση, περιλαμβάνουσαν ἀμέτρητους μηχανισμούς (ὅργανα, ἀναμνήσεις...) χάρις εἰς αὐτήν τὴν σύνθεσην, διὰν εἶδε τὸ ὄνομά μου, ἐπὶ τοῦ βιβλίου, εἰπε τὴν φράσην, ποῦ ἔγραψα παραπάνω καὶ διευθύνθηκε, πρός τὸ στίτι μου.

Θὰ μοῦ πητε ἵσως, διτὶ μποροῦσσε, νὰ μὴ κάμει ὃ, τι ἔκαμε. Μποροῦσε νὰ ἔσκεπτετο : «*Ωραῖος καιρὸς σήμερα.*» Θὰ ἔξακολουθήσω τὸν περίπατο μου καὶ ἔρωτῶ τὸν Πέτρο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ Φελίξ». *Ημποροῦσε* νὰ γίνη αὐτὸς ἡ διτὶ ἄλλο θέλετε, ἀρκεῖ, αὐτὸς ποῦ θ' ἀποφάσιζε, νὰ ἥταν κατορθωτό *Ημποροῦσε.* Τώρα αὐτὰ εἶναι ἀκατόρθωτα, ἀφοῦ δὲν ἔγιναν. *Ο καιρὸς περοῦ,* τὰ δὲ γεγονότα, δὲν ἐπαναλαμβάνονται. Γίνονται κατὰ ἕνα τρόπο καὶ δὲν γίνονται κατὰ ἄλλον. *Οταν λέμε, διτὶ ήμποροῦσε νὰ γίνη καὶ τὸ τάδε, θέλουμε ἀπλῶς νὰ ποῦμε, διτὶ ἔγινετο καὶ ἐτί, δὲν θὰ μᾶς ἐφαίνετο παράξενο, διότι, ἔπειδή, δὲν γνωρίζουμε, σὲ κάθε στιγμήν,*

ὅλους τοὺς παράγοντας, τοὺς διέποντας τὸ γεγονός, τὸ ὅποιο λαμβάνει χώραν, δὲν μποροῦμε, νὰ τοὺς προΐδουμε καθαρά.

Στὴν πραγματικότητα, τὰ γεγονότα λαβαίνουν χώραν μιὰ φορά, καὶ ἀφοῦ γίνουν δὲν ἀπογίνονται. "Οταν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας κοπανοῦν δι : δ. Χ. ἑνέργησεν ἔτσι, ἀλλὰ μποροῦσε νὰ ἐνεργήσῃ πι' ἀλλοιῶς, ἢν ἥθελε, μᾶς λένε ἀνοησίες· ἀνοησίες τὶς ὅποιες ἡ γλῶσσα μας, παρουσιάζει ὁρθοφανεῖς, γιατὶ ἐκληροδοτήθη ἀπὸ προγόνους ἀμαθεῖς. "Ο πατέρας καὶ ἡ μητέρα τοῦ Φίλιππου, ἡμποροῦσαν νὰ μὴ συνουσιασθοῦν, κατὰ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐγένετο ἡ σύλληψή του. Καὶ τότε, ἡ ἰστορία μου, δὲ θὰ εἰχε θέμα. Πραγματικῶς ὅμως, κατασκεύασαν τὸ ἔμβρυον, ἀπὸ τὸ ὅποιον, προηλθεν ὁ Φίλιππος, (καὶ ὅχι ἄλλος) ὁ δὲ Φίλιππος, ἀφοῦ ἔζησε χρόνια πολλὰ καὶ ὑπέστη πολλὲς μεταλλαγές, σήμερα εὑρέθηκε τοιοῦτος, ὥστε ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸ ὄνομά μου, ἔλαβε ἀπόφαση, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Αὐτὸς εἶναι ὅλος.

Τὸ μπουλβάρ Σαίν Μισσέλ, μποροῦσε, νὰ εἰρίσκεται, σὲ ἄλλη διεύθυνση· στὴν πραγματικότητα, εἶναι δι, τι τώρα εἶναι, καὶ ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε τὴν ἀντικειμενική του ἰστορία. Τὰ πεζοδρόμια, εἶναι στρωμένα μὲν ἀσφαλτο, ἡ ὅποια ξέρουμε ἀπὸ ποῦ προήλθε, στὶς γωνίες ἔχει γρανίτην ἀπὸ τὴν Βρεττανή. Κάθε κομμάτι πέτρας, ἔχει τὴν ἰστορία του, κάθε σπίτι ἐπίσης, καθὼς καὶ κάθε δέντρο. Ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε, πῶς τὰ παρόντα πράγματα ἔγιναν δι, τι εἶναι, χωρὶς νὰ μᾶς ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἀρχῆς. Οἱ πέτρες ἔργηκαν, ἀπὸ λατομεῖα προϋπάρχοντα, τὰ δέντρα, προήλθαν ἀπὸ σπόρους ἢ μοσχεύματα προϋπαρχόντων δέντρων, οἱ ἀνθρώποι κατάγουνται ἀπὸ γονεῖς κτλ. "Ενας καλῶς καταρτισμένος μελετητής, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ δῇ τὸ πᾶν, θὰ ἀντιλαμβάνουνταν ἀμέσως, διτι μπορεῖ, νὰ διηγηθεῖ τὴν δληγήσιτον ἰστορία τοῦ καθετί, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπαραίτητη, μιᾶς ἀπόλυτος ἀρχῆς. 'Ακόμη καὶ δταν μιὰ βολίδα πέφτει στὴ γῆ, ξέρουμε διτι ὑπῆρχε ἀλλοῦ πρὶν πέση. 'Ο κόσμος, εἶναι ἀπέραντος, ἀλλὰ ξέρουμε, διτι τὸ κάθε τι, ποῦ ἀναφένεται κάπου, εἶναι ἀπαραίτητος συνέχεια ἄλλου πράγματος, προϋπάρχοντος, ἵσως ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Βλέπουμε μεταλλαγές, μετασχηματισμούς, κι' ὅχι ἀρχές. 'Η ἀντικειμενική ἰστορία τοῦ κόσμου, εἶναι ἰστορία φαινόμενου, ποῦ ἔξακολουθεῖ, καὶ εἰς τὸ δροῖον χιλιάδες χιλιάδων ζωίκων δργανισμῶν, παίζουν ἔκαστος τὸν ρόλον του, ἐνὸς γύρω ὑπάρχουν μυριάδες ἀψυχων φυσικῶν παραγόντων, σήμερα μὲν ἐνδιαφέρει ὁ Φίλιππος. 'Ο φίλος μου διατρέχει τὸ μπουλβάρ Σαίν Μισσέλ, διηγούμενος ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο, τὰ σπίτια, ἀπὸ δι, τι ἔχει γνωρίσει ἄλλοτε, σχετικὸ μὲ τὸν τόπο. Χίλια δυὸ περιστατικὰ ὑποπτεύονταν στὴν ἀντίληψή του' ἀλλὰ συμβιάνει, κανένα ἀτ' αὐτά, νὰ μὴν ἐπιδράσῃ τόσο, ὥστε, νὰ τὸν κάμη ν' ἄλλαξῃ τὴν ἀρχική του κατεύθυνση. 'Ἐπλησίασε, στὸ σπίτι μου, χωρὶς ἐμπόδιο, ἀνεβαίνει, φθάνει στὸ κατώφλι καὶ πιέζει μὲ τὸ δάκτυλό του, τὸ ἡλεκτρικὸ κουμπί. Τὸ κουμπὶ αὐτό, δταν πιέζεται, ἐνώνει δυὸ ρεύματα καὶ σχηματίζεται κύκλωμα, περιλαμβάνον μιὰ στήλη καὶ ἓνα κώδωνα. 'Η χειρονομία τοῦ Φίλιππου, διέπει τὸν κρουστήρα τοῦ κώδωνος, κρουστήρα τοῦ δροίου, τὸ ἄκρο σφαιρικὸ κχυτῆ, σὲ κάθε ταλάντευση, τὸ ἄκρο ἡγηροῦ μεταλλικοῦ κώδωνος.

'Ετελείωσεν ἡ ἀντικειμενική μου ἰστορία. Εἶναι κοινοτυπία. Κάθε μέρα γίνονται χίλιες παρόμοιες. Τὴν ἐπῆρα ὡς πρότυπον διηγησης κατὰ τύχην. Σ' αὐτή, τὸ δρῶν πρόσωπο, εἶναι ἄλλο, ὅχι τὸ διηγούμενον.

II. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ. *

Τρ... τρ... τρ... Τὸ κουδούνισμα, μὲ κάνει νὰ τιναχθῶ ἀπότομα. ^{”Η-}
μουν ἥρεμος, ἀπολαμβάνοντας τὴν εὐχαρίστηση, ποῦ αἰσθάνονται, οἱ ἀναρ-
ρωνύοντες. Κάπου κάπου, ἔρριχνα, μᾶς ματιά, στὶς σελίδες βιβλίου ποῦ μ'
εὐχαριστοῦσε' οἱ γραμμές του, ἀπασχολοῦσαν ἐλαφρὰ τὸν νοῦν, χωρὶς ἔνταση,
οὔτε συνέχεια. Πάρα πέρα, ἔνα τριαντάφυλλο, ποῦ κάποιο φιλικὸ χέρι, εἶχε
βάλει ἔκει, μοῦ ἔδιγεν ἐλαφρὲς αἰσθαντικὲς ἀπολαύσεις κ' ἔλεγα :

«Ωραῖο τριαντάφυλλο... μὰ γιὰ μένα, ποῦ ἀγαπῶ τὴ βιλάστηση, τὸ
κάθε λουλοῦδι εἶναι ωραῖο. ^{”Άλλα,} γιατὶ εἶναι ωραῖο ; Διότι εἶναι φυσικό.
Είναι φυσικό, διότι ζεῖ καὶ ἐπειδὴ ζεῖ, συγκροτήθηκε μόνο του, σύμφωνα μὲ
τὴν ἴδιουσυγκραία του, σύμφωνα μὲ τὶς συνθήκες, ὑπὸ τὰς δοτίας διεβίωσε.
Είμαι βέβαιος, διτὶ εἶναι φυσικό, δχι ἀπίθανο, ἀφοῦ ζῇ. ^{”Ένω,} δταν κυττάω
ἔνα κάδρο, μᾶς προστοπογραφία π. χ. μοῦ γεννιέται πάντα ή ὑποψία, μῆπως
μὲ ἀπατοῦν. Αὐτὴ ή μύτη, ή ἔκεινο τὸ αὐτί, ἀνήκουν ἡραγε, μποροῦν νὰ ἀγῆ-
κουν, εἰς ἔνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο ; Γιὰ μερικά καλλιτεχνήματα, δὲ χωρεῖ
ἀμφιβολία. Δὲν ἔπιστεψα ποτέ, διτὶ ή μητέρα τοῦ Rembrandt, ηταν ἀκρι-
βῶς, ὅπως τὴν παρέστησε ὁ γυιός της, στὴ θαυμάσια καὶ ἀπαράμιλλῃ ἔκει-
νη προσωπογραφία....»

“Ολες αὐτές οι σκέψεις, κι' ἄλλες, ποῦ ἐλησμόνησα, ξετυλίγονταν,
μέσα μου, σὲ κόσμο προσιτὸ εἰς ἐμένα μόνο, ἐντὸς τοῦ δποίου κανεὶς δὲν
μπορεῖ, νὰ εἰσέλθῃ κι' ἀν ἀκόμη τὸ θελήσω κ' ἔγώ. ^{”Ημπορῶ} κάλλιστα,
νὰ ἔκφρασω ἀντικειμενικῶς, μὲ λέξεις περεμφερεῖς, μερικὲς ἀπὸ τὶς ὑποκει-
μενικές μου παραστάσεις, ἀλλ' ή ἔκφραση, δὲν εἶναι ποτὲ πιστή, ἐξ ἀλλου
λέγω διτὶ μπορεῖ νὰ λεχθῇ.

Σ' αὐτό, λοιπόν, τὸν κόσμο, διόποιος κόσμος, εἶναι δὲ ἕαυτός μου,
τὸ κουδούνισμα, ἔφερεν ἔξαφνα, βίαια διατάραξη, μιὰν ἀπόλυτην ἀρχή.
Στὴν ἀντικειμενικὴν ἰστορία τοῦ Φιλίππου, δὲν ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀρχή.
Στὴν ὑποκειμενικὴν μου ἰστορία, πολλὲς καὶ κάθε τόσο. ^{”Ένα} ἀντικείμε-
νον, δταν προσπίπτει εἰς τὴν ὄραση μου, ἔνας ήχος, μᾶς μυωδιά, ἔνα τχύ-
πημα, πᾶν διτὶ μοῦ συμβαίνει, ἀπροσδόκητα, εἶναι τὸ καθένα του, γιὰ τὴν
ὑποκειμενικὴ μου ζωή, καὶ μιὰ ἀπόλυτος ἀρχή. Εἶναι γνωστόν, διτὶ ή ὑπο-
κειμενικὴ μου ζωή, ἔχει δρισμένο χρόνο καὶ κῶρο.

“Ελεγα πρὸ διάγου, διτὶ δ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ παλιγά οἰκογένεια.
Δὲν μπορῶ, νὰ πῶ τὸ ἵδιο, γιὰ τὸ ταπεινό μου πρόσωπο. Τὸ ἔγώ μου,
δυὸς-τρίσ, γιατί, ἔτυχε, τότε, νὰ μοῦ κάμουν περισσότερη ἐντύπωση. Χωρὶς
διαδικασία, τὰ ἔνθυμοῦμαι, ἀρκετὰ ἀλλοιομένα.” Επειτα, ἐνόσω περοῦσεν δ
ἄλλο διμώς, τὰ ἔνθυμοῦμαι, ἀρκετὰ ἀλλοιομένα. Μερικά
καὶ δόζες, οἱ ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐντυπώσεις ηὕξαναν, ἀλλὰ πάντοτε, χωρὶς
τάξη. Μερικά ἀσήμαντα μικροσυμβάντα, ἀφιναν ἵσχυρες ἐντυπώσεις, ἄλλα,
σπουδαιότερα, κατὰ τὴν γνώμην μου, δταν συνέβαιναν, πέρασαν καὶ σχεδόν
ἐλησμονήθηκαν. Τοιοῦτος, διόποιος εἴμαι σήμερα, ἀνθρωπός, σαράντα ἔπτα

* Τὸ κεφάλαιον αὐτό, θὰ εἶναι ἔκτεταμένον, ἔνεκα τῶν ἀνοησιῶν, ποῦ
ἔλέχθηκαν κατὰ καιροὺς πάνω σ' αὐτό, ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. ^{”Ισως} μάλιστα,
νὰ φανῇ, εἰς δσοὺς δὲν ἐδιάβασαν ἔργα φιλοσοφίας, διτὶ ἐνδιατρίβω, ἐπὶ
ἐπουσιωδῶν ζητημάτων.

ἔτῶν, ἔχω μέσα μου, δὲ ἔρω, ποῦ ἀκριβῶς, χαραγμένες, εἰς ἀπροσδιόριστα ἴερογλυφήματα, σωρόν, ἀπὸ παλῆς καὶ νεώτερες ἀναμνήσεις, σχεδὸν ἀκριβεῖς. "Ολ' αὐτά, εἶναι ἔχνη ποῦ ἀφῆκαν, στὴ σύνθεσή μου, τὰ ἐκτὸς ἐμοῦ, συμβάντα, ἀλλὰ ὑποτεσόντα εἰς τὰ αἰσθητήρια μου καὶ ἐπιδράσαντα ἐπάνω μου. "Οταν είμαι μόνος μου, τὰ μάτια κλειστά, ἡσυχος, ἀποστάσματα παλῆῶν ἐντυπώσεων, δὲ ἔρω λεπτομερῶς, γιὰ ποιά αἰτία, ἀνακαλοῦνται χωρὶς καμμία σειρὰ ἐποχῆς, ή μεταξὺ των σχέσεως, κοὶ ἀπαρτίζουν, διτὶ λέμε σκέψη, ἀριστομνημονικό, ἀναπολήσεις. Οἱ ἐντυπώσεις αὐτές, εἶναι ἀναρίθμητες καὶ ἀνήκουν ἀποκλειστικά σ' ἐμένα, εἶναι μέρος τῆς ἀτομικῆς μου συστάσεως, ἀπαρτίζουν, διτὶ ὀνομάζω «ἔγα» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν γύρῳ κόσμο.

"Ἐνδέχεται, νὰ μπερδευτῇ, ὁ ἔξετάζων τὴν φύσην καὶ προέλευσιν τῶν ἐντυπώσεων, οἱ δοποῖς, στὸ ἄτακτο σύνολό τους, ἀποτελοῦν τὸ ἀοριστομνημονικό. Πραγματικῶς δέ, ἀπὸ ἀνέκαθεν, ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐλέχθηκαν οἱ περισσότερες ἀνοησίες· αὐτὸς εἶναι ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα, ποῦ ὑπέθεψε τὸν ἀντιεπιστημονικὸ μυστικισμό. "Ἐνδέχεται λοιπόν, νὰ περιπλακοῦμε ἔξετάζοντες, τὸ πῶς γεννῶνται μέσα μας αἱ ἔγχαράξεις, ἐφόσον καθημερινῶς τὸ ἀτομον συγκροτεῖται, ζεῖ, δηλαδή, ἀν ἡ κοινότερη πεῖρα, ή πιὸ συχνή, τῆς κάθε στιγμῆς, δὲ μᾶς ἐδίδασκε, πῶς τὸ ὑποκειμενικό μας πρόσωπο, συντίθεται ἔξακολον θητικά. Κάθομαι κοντά εἰς ἓνα τοῦχο. Μιὰ πέτρα κοιλᾶ καὶ πέφτει. "Αν δὲν πέσῃ ἐπάνω μου, ἀν δὲν ἀκουσθῇ δταν πέφτη, ἀν ἡ κίνηση τῆς πτώσεως διαγραφῇ, ἔχω τοῦ δπτικοῦ μου πεδίου, τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀν δὲν ταράξῃ τὸν ἀέρα, ὥστε ν' ἀντιληφθῶ τὰ κύματά του, δὲ ἔρω δτι ἡ πέτρα ἔπεσε. Νά, ἓνα γεγονός, πραγματικῶς συμβάν, τὸ δοποῖον, οἱ ἄλλοι, ίσως, ἀντελήφθηκαν, γιὰ μένα εἶναι ὡς νὰ μὴ συνέβηκε. Κάθε στιγμὴ ἐκαπομύρια παρομοίων γεγονότων, λαμβάνουν χώραν, χωρὶς ν' ἀφήσουν μέσα μου, ἐντυπώσεις κμεσεσ, διότι δὲν ἐπενεργοῦν ἐπάνω μου.

"Αν δικαίως ἡ πέτρα πέσῃ καὶ μοῦ κτυπήσῃ τὸ πόδι, αἰσθάνομαι πόνον, ἀπὸ τὸν δοποῖον συγκινεῖται δῆλη ἡ ὑπαρξή μου καὶ θὰ μείνει ὑστερα, μέσα μου, ἀνάμνηση κάποιας διάρκειας.

Μεταξὺ δύο δομοιων γεγονότων, ὑπάρχει γιὰ μένα ούσιώδης διαφορά: "Οταν δηλαδή, μιὰ πέτρα πέφτη ἐπάνω στὸ πόδι μου καὶ δταν πέφτη κοντά μου, χωρὶς νὰ μ' ἐγγίσῃ. Τὸ ἵδιο ἀληθεύει καὶ γιὰ μιὰ σφαῖρα, ή δοποία διασχίζει τὸν ἀέρα, περνᾶ ἀπὸ κοντά μου, χωρὶς νὰ μὲ θίξῃ καὶ δταν διαπερνᾶ, ἓνα μέλος τοῦ σώματός μου. Τὰ φαινόμενα τῆς ἀφῆς ἔχουν σπουδαία ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ σώματός μου, τὸ δοποῖον περιλαμβάνει τὴν ὑπαρξή μου καὶ τὴν ἔχωριζη ἀπὸ τὸν ἔχω κόσμον. "Αν περιγράψω τὸν ἔαυτό μου ἀντικειμενικῶς, ὅπως περιέγραψα πρὸ δῆλγου τὸν Φύλιππο (εἶναι δὲ εὔκολον νὰ τὸ κάμω, ἀν βλέπω σὲ καθρέφτη, ή θεωρήσω τὸν ἔαυτό μου ξένο), παρατηρῶ δτι περιλαμβάνομαι μέσα σὲ δρισμένη περιοχή, μέσα σὲ δερμάτινο σάκκο, δρισμένης μορφῆς καὶ μεταλλασσόντος σὲ κάθε στιγμή, ἀπὸ τὴν δοποίαν οἱ φύλοι μου, μὲ ἀναγνωρίζουν, γιατὶ μεταβάλλεται ἀργά. Εἶναι δὲ τοῦτο γνώρισμα τῆς ζωῆς (ἔξαιρεστη γίνεται κατά τὶς ἐπαναστατικὲς περιόδους, τὰς μεταμωρφώσεις). "Ο, τι γίνεται ἔχω τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι καὶ παραμένει ξένο πρὸς ἐμέ, ὡς νὰ μή ὑπῆρχε. Προβλέπω τὶς ἀντιρρήσεις σας. «Τὸ ἀεροπλάνον π.χ. δὲν μ' ἐγγίζει, δταν πετᾶ εἰς ὑψος δύο χιλιάδων μέτρων κι' δικαίως δὲν μοῦ εἶναι ξένον, ἀφοῦ τὸ βλέπω. 'Η τάδε λατέρνα, ποῦ μὲ ξεκουφαίνει, κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου, μὲ τὸ κλαψιάρικο τραγοῦδι, δὲν μ' ἐγγίζει βέβαια κι' δικαίως δὲν μοῦ εἶναι ξένη... "Ολα αὐτὰ

είναι ψέματα. Τὸ ἀεροπλάνο σᾶς ἐγγίζει, διότι εὑρίσκεται μέσα στὸ ὅπτικόν σας πεδίον, ἡ λατέρνα σᾶς ἐγγίζει, διότι εὑρίσκεται στὴν ἀκουστική σας ζώνη. "Οταν λέμε, ὅτι ἔνα ἀντικείμενο εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὅπτικοῦ μας πεδίου, ἐννοοῦμεν, ὅτι αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐκπειπόμενα ἀκτίνες, ἀν δὲν παρεμπέσει ἐμπόδιον, ἐγγίζουν, προσπίπτουν καὶ ἐρεθίζουν τὸν ὄφθαλμόν μας. "Οταν λέμε, ὅτι ἔνας ἥχος, εὑρίσκεται, ἐντὸς ἀκτίνος ἀκοῆς, ἐννοοῦμεν ὅτι, διταν κινεῖται, τὰ κύματα τοῦ ἀέρος, φθάνουν, ἐγγίζουν καὶ ἐρεθίζουν τὸ ἀκουστικό σύστημα. "Υπάρχουν πολλοὶ τρόποι αἰσθήσεως.

Τὸ σῶμα μου, είναι σάκκος κλειστός, ἀπολήγων εἰς δερμάτινα τοιχώματα, ἀνθεκτικά καὶ τὰ δυοῖς ὀνομάζω δέρμα. Τὸ δέρμα μου, μὲ χωρίζει, ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο καὶ ἐμποδίζει, τὸ νερὸ π. χ. νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικό μου, ὅταν λούζομαι, στὴ θάλασσα. Χάρις ὅμως, σὲ μερικὲς ἰδιότητες, τὶς ὅποιες οἱ σοφοὶ γνωρίζουν καὶ δὲν ὑπόρχει ἀνάγκη, νὰ ἀναλύσω τώρα, τὸ δέρμα, δὲν είναι ἀδιαπέραστο γιὰ κάθε τι, ἔξω ἐμοῦ συμβαῖνον. "Οταν στέκομαι γυμνός, κοντὰ στὴ φωτιά, αἰσθάνομαι εὐχάριστη θερμότητα· ἀν μὲ γχτυπήσουν πονῶ κ.τ.λ. Η θερμότητα, τὸ χυτόμημα, γίνονται αἰσθητὰ διαπερῶντα τὸ δέρμα. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο, μὲ τὸ φῶς. "Αν στρέψω τὶς πλάτες, πρὸς ἔνα τοπεῖον, δὲ βλέπω τίποτε. "Υπάρχουν, ὅμως, ἐπὶ τοῦ δέρματος, τὸ δυοῖς μὲ περικλείει, μερικὰ ἰδιαίτερα παραθύρα, κατασκευασμένα ἐπίτηδες καὶ καταλλήλως, ώστε νὰ δέχονται, εὐκόλως, δρισμένα ἔξωτερικά γεγονότα, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιὰ ἐπίδραση, ἐπὶ τοῦ ὑπόλοιπου δερμάτινου σάκκου μου. Μὲ τὰ μάτια μου, δέχομαι ἐκατομύρια-ἐκατομμυρίων ἀντινοβολίδων, δυνάμει τῶν δυοίων, ἐγγράφεται μέσα μου, μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβεια, παράσταση, τοῦ λαμβάνοντος χώραν, ἐντὸς τοῦ ὅπτικοῦ μου πεδίου. Μὲ τ' αὐτιά μου συλλαμβάνω ὅτι λέμε ἥχον, μὲ τὴν μύτη μου, λαμβάνω γνώση χημικῶν ἀναθυμιάσεων, (¹) τὶς ὅποιες ἀναγνωρίζω μὲ πολλὴν ἀκρίβεια κ.τ.λ.

Λοιπόν, διὰ τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, ἀφ' ἔνὸς (θερμότης, ἀφῆ...) καὶ ἀφ' ἔτερου διὰ μερικῶν αἰσθητηρίων παραθύρων, εὑρισκομένων εἰς μέρη τινὰ τοῦ σάκκου αὐτοῦ, (ὅραση, ἀκοή, ὁσφρηση...) ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΜΟΥ, παραστάσεις ἔξωτερικῶν γεγονότων, οἱ ὅποιες παραστάσεις, μίαν φορὰν εἰσελθοῦσαι ἀποτελοῦνται μέρος τοῦ ἔγω μου.

Πῶς συμβαίνει, ώστε οἱ παραστάσεις αὐτὰί εἰσερχόμεναι μέσα μου, νὰ μὲ διδάσκουν ἀρκετά, περὶ τοῦ ἔξω κόσμου, ώστε νὰ κινοῦμαι μέσα του ἀκινδύνως;

"Η ἴστορία τῆς ἔξελίξεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε ἵκανοποιητικὴν ἀπάντηση, στὸ παραπάνω ἐρώτημα (²) ἀλλά, αὐτὰ δὲν είναι τοῦ παρόντος. Τώρα μᾶς ἐνδιαφέρει ἔκεινο τὸ δυοῖν πολλοὶ φιλόσοφοι, παρεννόησαν, διότι παραγνώρισαν τὴν Φυσική, τὴν μεγάλη ἀλήθεια, ἀδιαφιλονείκιτη, ἀπὸ μελετητὴν ἀπαλλαγμένον, προκαταβολικῶς ἐσχηματισμένων γνωμῶν.

"Απὸ τὶς συνήθειες, ποὺ ἀκοτήσαμε, κατὰ τὴν ἔξελίξιν τῶν γενεῶν, ἡμιποδῦμε, νὰ βγάλουμε διδάγματα, τὰ ὅποια θὰ είναι, γιὰ μᾶς συμπεράσματα σχετικά, μὲ ὅτι συμβαίνει, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας· ἀλλ' αὐτό, είναι δευτερεῦον ξήτημα. Γνωρίζουμε μόνον, ὅτι περιλαμβάνεται μέσα μας.

Βλέπω τὸν Σείριον³ μπορῶ μάλιστα νὰ τὸν δεῖξω. "Αν ὅμως, βάλω τὸ γέροι μου μπροστά, ἡ ἄλλο σκοτεινὸ πράγμα, δὲ βλέπω τίποτε. "Οταν λοιπὸν

(¹) Ἐκτεταμένες λεπτομέρειες περὶ αἰσθητηρίων εὑρίσκονται εἰς τὸ «Οἱ Φυσικοὶ Νόμοι» τοῦ Ἰδιού συγγραφέως.

(²) Ιδὲ «Προγονικές Επιδράσεις» Ἰδιού συγγραφέως.

λέγω, ὅτι βλέπω τὸν Σείριον, αἰσθάνομαι τὴν εῖσοδο μέσα μου φωτός, προ-εχόμενου, ἀπὸ τὸ μέρος του, ἀπὸ τὴν εῖσοδον δὲ αὐτῆν, ἐξάγω συμπέρασμα, σχετικὸν μὲ τὴν θέση τοῦ ἀστρουν αὐτοῦ, στὸν οὐρανόν.

Ἄδιάκοπα, ίδιως ὅταν δὲν κοιμοῦμαι, εἰσέρχονται μέσα μου, διὰ τοῦ δέρματος, καὶ τῶν αἰσθητηρίων παραθύρων, ἀπειρίᾳ λεπτομερειῶν, ἐξωτερικῆς πηγῆς, οἱ δύοιες, ἀποτελοῦν γὰρ μένα ἀντικείμενα σπουδῆς, σχετικὰ μὲ τὸν κόσμο, στὸν διποίον ζῷον. "Οὐλ' αὐτὰ τὰ δοκουμέντα, ἀποτυπώνουν μέσα στὴ σύνθεσή μου ἵερογλυφίες, ποὺ μόνος ἔγω, μπορῶ νὰ διαβάσω. 'Απ' αὐτές, ἄλλες μὲν, ἐξαφανίζονται ἀμέσως, ἐνῷ ἄλλες χαράσσονται βαθύτερα, καὶ ἀποτελοῦν ἀναμνήσεις διαρκείας.

Μέσα λοιπὸν στὸ δερμάτινο σάκκο μου, ὁ διποίος μὲ χωρίζει ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο καὶ περιλαμβάνει τὴν ὑπαρξή μου, δχι μόνο εἰσέρχονται διαρκῆς νέας δοκουμέντα, καὶ τὸ τοιοῦτον ἐκδηλῶ μὲ τὶς λέξεις βλέπω, ἀκούω κτλ. ἄλλα ἐπὶ πλέον, ὑπάρχουν ἀφότου καὶ ἔγω, δισεκατομμύρια ἵερογλυφιῶν, πολλάκις μισσούσιμενων, σχεδὸν πάντοτε ἀλλοιωμένων, οἱ δύοις δῆμοις, τὴ στιγμὴν ποὺ εἰσήρχοντο μέσα μου, ἡσαν δοκουμέντα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τὰ δύοις ἑσημείωνα ἥ σημειοῦ μὲ τὶς φράσεις, βλέπω, ἀκούω... Ἡ τεράστια αὐτὴ συγκέντρωση τῶν ἵερογλυφιῶν δοκουμένων, προορισμένων γιὰ τὴν προσωπική μου χρήση, εἶναι ἥ αληθονομία μου, ἥ ὑποκειμενικότητά μου, μὲ μιὰ λέξη τὸ ἔγω μου. Εἴμαι ἔγώ γιὰ μένα δχι γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ δὲ γνωρίζουν, παρὰ τὸν ἐξωτερικὸν μετασχηματισμοὺς τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, τὶς κινήσεις μου δηλαδή, στάσεις, χειρονομίας μου.

Ἡ διμιλία μου αὐτή, μὲ τὴν δύοιά, λέμε ὅτι ἀνακοινώνω τὶς ἐνδόμυχες σκέψεις μου, εἶναι σειρὰ ἡγητικῶν κινήσεων, γιὰ νὰ ἐξηγήσω, ἀτελέστατα ἄλλως τε, μέρος ἀπ' ὅ, τι συμβαίνει μέσα μου. Λοιπὸν ἥ ὑποκειμενική μου ὑπαρξη, περιλαμβάνεται εἰς ὅσα λαβαίνουν χώρα, μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ δερμάτινου μου σάκκου, δὲν διποίος εἶναι ἥ ἀτομική μου ζωή, ἥ ιδιαίτερη μου ζωή. 'Οσοδήποτε ἐκφραστικὲς κ' ἄν ὑποτεθοῦν οἱ χειρονομίες μου, οἱ ἄλλοι, δὲν μποροῦν νὰ εἰσέλθουν μέσα μου. Γιὰ μένα ὑπάρχουν δύο πράγματα ἔχεινται. 'Εγὼ καὶ ὁ γύρῳ μου κόσμος. 'Ο ἐσωτερικός μου κόσμος, δὲν διαρκεῖ, δεχόμενος νέα δοκουμέντα, ἐνῷ ἐξαλείφονται τὰ παλιὰ, συγχρόνως κέντρον δίνεις, ἥ δύοια δὲν ἀφίνει στιγμὴν ήσυχίας. Ἡ διαρκής αὐτὴ δίνη, συντηρούμενη ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ὅλων τῶν ὅργάνων (κυκλοφορία αἷματας, λειτουργία πνευμόνων, νεφρῶν...) ἀποτελεῖ τὴν ζωή μου. 'Ομολογούμενως ἔχειαίζετο μεγάλη δόσις βλακείας, γιὰ νὰ χωρισθῇ, ἀπὸ τὸν φυσιολόγους ψυχοκράτες ή ζωή, ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὅργανου μου. 'Ακόμη κι' ὅταν ἀναταύματα, τὸ σῶμα μου εἶναι κέντρο τόσης δράσης, ὥστε ἥ κίνηση τοῦ Παρισιοῦ στὶς πολυσύγχρονες ὧρες, εἶναι μηδέν, τηρούμενων πάντοτε τῶν ἀναλογιῶν τῆς κλίμακος. Ἡ τεράστια αὐτὴ δράση, ἥ δύοια δὲν σταματᾶ ποτέ, κι' ὅταν κοιμοῦμαι, ἀνακινεῖ καὶ ἔναντεύεται, διαρκῶς, παλιὸς καὶ νέες ἵερογλυφίες, τὸν ὑποκειμενικὸ μου δηλαδὴ πλοῦτο. "Ολα αὐτά, μαζὶ μὲ τὴν ἀτελεύτητη ἀμεση, ὑπὲ τὸν αἰσθητηρίων, σύλληψη νέων δοκομένων, ἀποτελοῦν τὴν σκέψη μου, τὸ ἀριστομηνημονικὸ μου (rêverie) τὴν ὑποκειμενική μου ζωή. Τὸ περίεργον εἶναι, (οἱ δὲ βιολογικοὶ νόμοι τὸ ἐξηγοῦν κάλλιστα) (¹) ὅτι κυκλοφορίες, οἱ δύοιες ἀπὸ ὑλικῆς ἀποψεως,

(¹) Ιδὲ «Η ἐπιστήμη τῆς ζωῆς» Θεώρημα VIII, IX.

είναι οι σπουδαιότερες ἐργασίες τοῦ ὀργανισμοῦ, συνήθως περνοῦν, ἀπαρατήρητες, ἄγνωστες. Δὲ ἔξω, ὅτι τὸ αἷμα μου κυκλοφορεῖ (ἢ πιστοποίησις τῆς κυκλοφορίας, ὑπῆρχε ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῆς φυσιολογίας) δὲ ἔξω, ὅτι ἡ σπλήνα, τὰ νεφρά, ἐκφίνουσι κτλ. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι, παρὰ δὲ, τι φέρνει μεταβολήν, εἰς τὴν γνωστὴν συνολικήν ὀργανικήν μου οἰκονομία. Κατὰ βάθος, δὲ γνωρίζω ἄλλο ἀπόλυτες ἀρχές.

Μιὰ μικρὴ πετρίτσα, ἀρχισε προδοτικά, νὰ μεγαλώνῃ μέσα στὰ νεφρά μου, χωρὶς νὰ ἔχω εἰδῆση. Ἀφοῦ μεγάλωσε, κάπως, κύλισε στὴν οὐρήθρα μου καὶ ἔξαφνα, μιὰ μέρα, αἰσθάνομαι ισχυροὺς φυσικοὺς πόνους. Ἀντικειμενικῶς, δὲ, σχηματισμὸς τῆς πέτρας, δπως δὰ τὰ ἀντικειμενικὰ φαινόμενα, εἶναι φαινόμενο διαδοχῆς, τοῦ δποίου, τὴν ἀρχὴν θὰ κουραστοῦμε ἀδικα ζητῶντας. Ἐξαφνα, ἀφοῦ σφηνώθηκε στὴν οὐρήθρα μου, ἐπροξένησε στὴν ὑποκειμενικότητά μου, χωρὶς νὰ προειδοποιηθῇ, γιὰ δὲ, τι θὰ ἐγίνετο ἐπροξένησε πόνους τρομερούς. Οἱ πόνοι αὐτοί, ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἀνέμενα εἶναι, γιὰ μένα, κάτι νέο, μιὰ ἀρχή.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ γιὰ τοῦτον, ἢ ἔκεινον τὸν λόγο, τοῦ δποίου λόγου, ἢ ἀντικειμενικὴ διαδοχὴ μπορεῖ, νὰ ἀνακαλυψθῇ αὔριον, ἢ κυκλοφορίᾳ προσόπωπε ἢ ἐπιταχύνεται, εἰς τοῦτο ἢ ἔκεινο τὸ διαμέρισμα τοῦ ἐγκεφάλου ἐξ οὗ προκύπτει ἀνακίνηση τῶν ιερογλυφιδῶν, καὶ θὰ ἔχουν γιὰ μένα χαρακτῆρα νέου πράγματος.

Δοιπόν, εἴτε ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ ὀργανισμοῦ μιᾶς συμβαινόντων ἐκτάπτως, ὥστε νὰ διακόπτεται, ἢ μονοτονία τῆς κανονικῆς λειτουργίας, εἴτε ἔνεκα γεγονότων ποῦ λαμβάνουν χώραν ἔξω ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ τὰ δποῖα εἰσέρχονται μέσα μου, διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ αἰσθητηρίων, φθάνουν στὴν ὑποκειμενικότητά μου στοιχεῖα τωντόντι νέα, ἀρχές ἀπόλυτες. Δέ θέλω, νὰ ἔξετάσω ἐδῶ, τὰ φαινόμενα τοῦ ξυπνήματος τοῦ συνειδητοῦ, ἀφοῦ ἐν ἐκτάσει θίγεται τὸ ζήτημα ἀλλοῦ. (!) Φρονῶ δημοσίᾳ, ἔχων ὑπὸ δημητρίου τὸν βιολογικὸν νόμο περὶ ἔξεισ-συνηθείας, ήμπορῶ νὰ εἴπω, χωρὶς ἐπερβολήν, ὅτι «γνωρίζομεν, μόνον ἀπόλυτες ἀρχές».

Αὐτὴ εἶναι ἀπὸ μιὰ ἀποψη, (ὑπάρχουν πολλὲς) ἡ θεμελιώδης διαφορά, μεταξὺ ὑποκειμενικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Στὸν ἀντικειμενικὸν κόσμο, τὰ φαινόμενα διαδέχονται ἄλληλα. Ἀπὸ τὴν φυσική, ξέρουμε ὅτι, τίποτε δὲν φθείρεται στὸν κόσμο. Τὸ ἐναντίον στὴν ὑποκειμενικότητά μου, εἰσέρχονται διαρκῶς, νέα πράγματα, τόσον ἀπόστατα, ποῦ μοῦ κάνουν, πάντοτε ἔκπληξη. Τὸ πᾶν ἀρχῆς εἶ ἔξαναρχῆς σὲ κάθε στιγμή.

Η θεμελιώδης αὐτὴ διαφορά, συνδέεται στενά, μὲ μίαν ἄλλη διαφορά.

Η ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι περιορισμένη. Περιλαμβάνεται σὲ μερικὰ περιστατικά, τὰ δποῖα συμβαίνουν μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο, ποῦ μὲ χωρίζει, ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Δὲν ὑπάρχει κάτι, ποῦ νὰ εἰσέρχεται, στὴν ὑποκειμενικότητά μου, χωρὶς νὰ λάβῃ χώραν, μέσα στὸ δερμάτινο μου σάκκο, κάποια ἐργασία. "Αν συμβῇ κάτι τοῦ δποίου νὰ μὴ λάβῃ γνώση, τότε αὐτό, μοῦ εἶναι ἄγνωστο, ξένο. Γνωρίζω μόνο, ὅτι μπαίνει μέσα μου. "Εποι, τὸ κάθε τι, εἶναι γιὰ μένα, ἀπόλυτος ἀρχή. Αὐτὴ τὴν στιγμή, μιὰ φωτεινὴ ἀκτίνα, ἔφυγε, ἀπὸ τὸν Σείριο καὶ διατρέχει τὸν αἰθέρα. Δὲ ἔξω τίποτε. δὲν είδα. Μιὰ νότα έφυγε, ἀπὸ ἔνα μουσικὸν ὄργανο. Δὲν λαμβάνω γνώση, μέχρι τῆς στιγμῆς ὅπου, θὰ ἔλθουν, ἐπιτρέποντων παραγόντων ἄλλων, νὰ

(!) «Ἐπιστημονικὴ συνειδηση».

χτυπήσουν τὰ αἰσθητήριά μου παράθυρα καὶ εἰσέλθουν μέσα μου. Τότε, ἔξαφνα, τὰ γνωρίζω, λαβαίνω γνώση. "Αν κατὰ τύχη, δὲν προσπέσουν, στὸ μάτι μου, στὸ αὐτὶ μου, γιὰ μένα δὲν ἔγιναν, δὲν ὑπάρχουν. 'Απ' τὴ στιγμὴ δῆμως, ποῦ μπήκαν μέσα μου, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἀτόμου, γιὰ δρισμένο χρόνο, διάρκειας, ἀναλόγου τῆς ἐγχαράξεως, ποῦ ἔκαμαν, στὴ σύνθεσή μου, τὴ στιγμὴ τῆς εἰσόδου των. Γίνονται ἀναμνήσεις, ἵερογλυφίες, σχηματίζουν μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ἀτόμου μου, τεραστίαν, ἀδιάλειπτον δράσιν, δηλαδὴ τὴν ζωήν μου. 'Ενόσω διαρκεῖ, αὐτὴ ἡ ζωή μου, τὸ πᾶν μεταβάλλεται, στὴν ἀτομική μου σύνθεση.

Κατ' ἀντίθεση πρὸς ἐμέ, ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος, ἡ μᾶλλον τόσο μεγάλος, γιὰ τὰ μέσα ποῦ διαβέτει ἡ ἀνθρώπινη παρατήρηση, ὥστε, πράγματι, μᾶς φαίνεται, ὅτι ἀρχίζει τότε, ὅταν φθάνει στὴ ζώνη τῶν αἰσθητηρίων μας· ἔρθουμε ἐν τούτοις, ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάπου. Τὸ πᾶν μεταλάσσει, ἄλλα καὶ τὸ πᾶν, ἀποτελεῖ, σειρὰν διαδοχῆς. Οἱ νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης, καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, δὲν ἔχουν ἔξαιρέσεις. Στὸν κόσμο, μόνο μεταπλάσεις συνεχεῖς ὑπάρχουν, ποτὲ ἀρχές. 'Η τωρινὴ κατάσταση τοῦ κόσμου, εἶναι φυσικὴ ἀπόρροια τῆς κατάστασης, ποῦ είχεν, ὁ ἴδιος, πρὸ ἐνὸς λεπτοῦ, καὶ τῶν πρὸ λεπτοῦ συμβάντων, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀθίκτους νόμους τῆς φυσικῆς. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ κόσμος ἔχει τὴν ἰστορία του καὶ περιλαμβάνει, ὅλους τοὺς δράστας τῆς ἰστορίας αὐτῆς. "Ενας ἵκανος ἀφρηγητής, θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς δηγηθῇ, αὐτὴ τὴν ἰστορία, χωρὶς νὰ παρεμβάλει νέα στοιχεῖα. Δὲν ὑπάρχει ἀρχή, παρὰ μόνο ἰσοδύναμοι μεταπλάσεις. Αὐτὸς κατώρθωσαν οἱ ἀνθρώποι νὰ μάθουν, ἀπὸ ἐκατὸ χρόνια τώρα, οἱ ἀνθρώποι οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπλοὶ μεταπλατόμενοι, μεταλάσσοντες ἀδιαλείπτως.

"Ο ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος. Είναι μάλιστα, ἀπεριόριστος, καὶ μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο, ποῦ μὲ περικλείνει. 'Η ὑποκειμενικότητά μου περιλαμβάνεται μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο μου, χωρὶς αὐτὸν νὰ ἔμποδίζει ν' ἀποτελῶ κ' ἐγώ, ὅπως τὰ γύρω μου ἀντικείμενα, μέρος τοῦ ἔξω ἐμοῦ κόσμου.

"Οτι ἀποτελῶ μέρος τοῦ ἔξω κόσμου, τὸ ἐννοῦ, ὅταν μιὰ σφαῖρα, διαπερνᾷ τὸ σῶμα μου, χωρὶς σεβασμὸ γιὰ τὴν προσωπικότητά μου. 'Η φωτεινὴ ἀκτίνα, ὅταν προσπίπτει στὸ μάτι μου, δὲν χάνεται· ἀφοῦ διέλθει τὰ διαθλαστικὰ καὶ αἰσθητήρια μέρη, τοῦ ὀπτικοῦ μου συστήματος, μεταμορφοῦται· ἡ ἐνέργειά της, ἐνόσῳ μὲ διατρέχει, συντελεῖ νὰ γίνη σειρὰ μεταλλαγῶν, μέσα μου, μποροῦμε δὲ νὰ ἀνεύρουμε ἐντός μου, ἰσοδύναμη ἵερογλυφία της, τὴν δοπία καλῶ ἀνάμνηση, ἀπαράλλακτα, ὅπως μποροῦμε, νὰ ἀνεύρουμε ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς πλάκας, ἰσοδύναμα ἵερογλυφήματα, χαραχθέντα ἐπάνω της, ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία ἔξωτερικῶν ἀντικειμένων.

Γιὰ ἔνα τρίτο παρατηρητή, ὁ μηχανισμός μου, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, ὅπως ὅλα τὰ ἔμψυχα ἡ ἄψυχα ὄντα. 'Αντικειμενικῶς, οἱ κειρονομίες μου, γνωστὲς στοὺς μελετῶντας με, ἀποτελοῦν τὴν ἄμεση ἐκδήλωση τῶν μεταλλαγῶν, ποῦ ἐπιφέρουν ἐπάνω μου, οἱ ἔξωτεροι παράγοντες. "Ομως, ὁ ὑπομονητικὸς καὶ βαθὺς μελετητής, ἀν δὲ μπορέσῃ νὰ δεῖξῃ τὶς λεπτομέρειες τῶν ἔσωτερικῶν μου μεταλλαγῶν, τοὺλάχιστον θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι, δι νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἔξ ὀλοκλήρου καὶ σὲ μένα. 'Ο μηχανισμός μου, δὲν ἀποτελεῖ ἔξαιρεση. Μέσα στὸν κόσμο, εἶναι, ὅπως ὅλοι οἱ μηχανισμοί. 'Εξαιρέση ἀποτελεῖ, μόνο γιὰ μένα, ποῦ εἴμαι ὁ ἴδιος ὁ μηχανισμός, ποῦ είμαι μέσα του,

καὶ ὁ ὄποιος αἰσθάνομαι ὅ,τι γίνεται, ἢ τοὺλάχιστον μερικές, ἀπὸ τίς γινόμενες μεταβολές. Ἀπαράλλακτα, ὅπως ὁ ὀδοντοϊατρὸς μοῦ βγάνει τὸ δόντι, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται, ἢν ἐγώ πονῶ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὁ παρατηρητὴς ποὺ μὲ μελετᾶ, ἐμένα καὶ τὰ γύρω ὅντα, δὲν ἔχει ἢν ἐγώ, ἔχω ὑποκειμενικότητα, ἢν πονῶ, λυποῦμαι πτλ. Τὸ μόνο, ποῦ μπορεῖ νὰ κάμῃ, εἶναι, νὰ παρατηρῇ τὶς χειρονομίες μου κι' ἀπὸ τὶς μεταλλαγές, τὶς ὄποιες ἐκδηλῶ, νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐφαρμογὴν ἐπάνω μου, τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν νόμων (¹). Η ὑποκειμενικότητά μου, μόνο γιὰ μένα ἔχει σημασία. Ἐνῷ γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν ὑπάρχει, γιὰ μένα εἶναι τὸ πᾶν, εἰμαι ἐγώ.

III. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ.

Ἄπὸ τοὺς παλιοὺς χρόνους, εὐρέθηκαν φιλόσοφοι, οἱ ὄποιοι, βασιζόμενοι στὴ θεωρία, μὲ τὴν ὄποιαν τελειώνει τὸ παραπάνω κεφάλαιο, ἔφθασαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἔξωτερικὸς κόσμος δὲν ὑπάρχει. Η ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι γιὰ μένα, τὸ πᾶν, ἀρα, ἐγώ εἰμαι τὸ πᾶν. Βέβαια, εἶναι ἀδύνατο, ν' ἀποδεῖξουμε τὸ ἐναντίον. Ἀφοῦ δὲν γνωρίζω, παρὰ ὅ,τι εὑρίσκεται μέσα μου, δὲν μπορῶ νὰ ξέρω, ἢν ἡ παράσταση τῶν ἔξωτερικῶν ἀντικειμένων, η εἰσερχόμενη μέσα μου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς κάτι, τὸ δόντον πραγματικῶς ὑπάρχει ἔξω. Ο γύρω μου κόσμος, ποῦ βλέπω, μπορεῖ καλλιστα, νὰ εἶναι δημιούργημα τῆς φαντασίας μου. Ἀρα μόνος ἐγὼ ὑπάρχω. Τὸ μόνος ἐγὼ ξῶ, πρέπει νὰ λαμβάνεται εἰς τὴν ἀπόλυτη ἔννοια. Ἐγὼ μόνος ἔχω ὅχι σύ, οὔτε ἔνας ἄλλος, οὔτε ὁ γάτος, οὔτε ὁ σκύλλος, κ.τ.λ. μόνον ἐγώ, διότι εἰσθε ὅλοι σας ἀντικείμενα ἔξωτερικά. Φαντάζομαι ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι σπίτια, σιδηρόδρομοι, τηλέγραφοι. "Ολ' αὐτά, εἶναι προϊόντα τῆς φαντασίας μου. Φαντάζομαι, αὐτή τὴ στιγμή, ὅτι γράφω ἄρθρον ἐφημερίδας. Τὸ τί λέγω, δὲν ἐνδιαφέρει, διότι τὸ ἄρθρον δὲν ὑφίσταται, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ διαβασθῇ. Τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἀρκεῖ, νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, ν' ἀφίσουμε τὴν ὑπόθεση, τῆς μὴ ὑπαρξῆς τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου, διότι μπορεῖ, μὲν νὰ μήν εἶναι δυνατόν, νὰ τὴν ἀποδεῖξουμε, οὐκ' ἡτον ἡ ισχνότης τῆς, εἶναι καταφανής. Υπάρχω ἐγὼ μόνος, ἐπομένως, ἀδιαφορῶ, γιὰ τὴ γνώμη σας, ἐπὶ τῶν σκέψεών μου, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχετε.

"Οταν ὅμιλοιμες ἡ γράφουμε, διμιούρημε καὶ γράφουμε **σὲ κάποιον**, ὑπονοῦμεν, ἀρα, ὕπαρξη τοῦ κάποιου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὄποια ἀπαρτίζουν τὸν ἔξω κόσμον. Αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητον ἀξιώμα καὶ χρειάζεται μεγάλη βλακεία, νὰ διαμφησθῆτω γραπτῶς ἢ προφορικῶς τὴν ὑπάρξη τοῦ κόσμου μέσα στὸν ὄποιον κινοῦμαι. (²)

Νομίζω ὅτι ἀρκετά εἴτα ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

"Ο ἔξωτερικὸς κόσμος ὑφίσταται. Γνωρίζω μάλιστα ἐκ πείρας ὅτι ἡ γνώση τῆς διασκευῆς του, εἶναι ἀρκετά καθορισμένη, ἀφοῦ κινοῦμαι μέσα σ' αὐτὸν, χωρὶς νὰ σκοντάφω, μάλιστα δὲ κάνω χοήση τῶν ἀντικειμένων

(¹) "Οταν λέμε χειρονομία, περιλαμβάνομε καὶ τὸν λόγο τὸ ἀναφέρομε, γιὰ νὰ μήν ἀποδίδεται σ' αὐτὸν, σημασία ἰδιαίτερη, ἀλλ' ἡ αὐτή, ὅπως καὶ στὶς ἄλλες χειρονομίες.

(²) Τὸ ἐλάχιστον, ποῦ μποροῦμε, νὰ τὰ θεωρήσουμε, εἶναι νὰ τὰ πάρουμε, ως ἀντικείμενα τῶν ὄντειροπολίσεών μας, μὴ ἐκφραζόμενα σὲ χειρονομίες.

καὶ τῶν ἀπορροιῶν αὐτῶν. 'Η ἴστορία τῆς προσαριστικῆς ἐξέλιξης τῶν ζωντανῶν γενεῶν, ἔξηγε συφῶς ὅλ' αὐτά⁽¹⁾ Δέν υπάρχει μυστήριον.

'Αντὶ νὰ αὐτοκολουθεύομαι, ὅτι μόνος ἐγὼ υπάρχω, προτιμώτερον εἰναι, νὰ ἔξετάζω καὶ συγκρίνω τὰ γύρω ἀντικείμενα. 'Αμέσως θὰ ἐννοήσω, ὅτι ἀντιλαμβάνομαι τὸ σῶμα μου, ἀντικειμενικῶς, ὅπως τὰ σώματα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἔξωτερου κόσμου. 'Ιδίως, ἂν παρατηρήσω, σὲ καθρέφτη, τὸν ἑαυτό μου μεταξὺ δμοίων μου, βλέπω ὅτι δμοιάζουμε πολύ. Χειρονομοῦν πι' ἐκεῖνοι, ὅπως ἐγώ, μάλιστα μὲ κάποια δυσκολία, ἔχωρίζω τὸν ἑαυτό μου.

'Αντὶ νὰ ἀπομωραθῶ, σὺν φανίσῃς, εἰς αὐτούθιμασμόν, φθάνω στὴν ὑπόθεση, ἡ μάλλον, **ἀναγνωρίζω**, ὅτι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ἔχει υποκειμενικότητα, ὅπως ἐχω κ' ἐγώ, φέρνει ἐντὸς τοῦ περιέχοντος αὐτόν, δερμάτινου σάκκου του, κόσμο ἔχωριστό, ἀπὸ τὸν ἰδικὸν μου ἔχωριστό, ἀπὸ τοὺς ἄλλους υποκειμενικοὺς κόσμους. 'Ο καθένας ἔχει τὸ ἐγώ του, ὅπως κ' ἐγώ, ἐχω τὸ ἐγώ μου. Δέ μπορεῖ, νὰ ἔψη, ἀπ' αὐτό, ὅπως δὲ μπορῶ κι' ἐγώ νάρβη ἀπὸ τὸ ἐγώ μου, τὸ δποῖον ἀντιπροσωπεύει, γιὰ μένα τὸ σύμπαν. Είναι φυσικό, ἀφοῦ φρονῶ αὐτά, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τὰ παραδέχωμαι καὶ γιὰ τοὺς σκύλους, ποντικούς, πετεινούς... Ποσ πρέπει, νὰ σταματήσω τὴν ἀπαρίθμηση μους αὐτή; 'Επὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐρώτηση φαίνεται ἀνεπίλυτος. "Οταν ἀργότερα, διὰ τῆς μεθόδου, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μελετηθῇ τὸ φαινόμενο τῆς ἔξεως, τὸ δποῖον μᾶς φέρνει ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ, εἰς τὸ ἀσυνείδητον⁽²⁾ τότε τὸ πρόβλημα, θὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν γνωστῶν.

Υπάρχουν στὸν ἔχω κόσμο, ἀναφίθιμητοι δερμάτινοι σάκκοι, ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἰδικὸν μου, καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ υποκειμενικότητες ἀνάλογες πρὸς τὴν δική μου. Αὐτή είναι ἡ ἀλήθεια, ἡ δποία ἐσκότισε, τοὺς ἔκαστοτε φιλοσόφους καὶ τοὺς ἔφερε, ἔνεκα τῆς κακῆς ἀφετηρίας των, εἰς ἀρνηση τῆς παντοδυναμίας τῆς φυσικῆς.

'Υποθέσωμε, πρὸς στιγμή, μελετητή, μὴ καμαρένο, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀνθρωποι, ἡ μᾶλλον, (ἐπειδὴ είναι ἀνόητη ἡ υπόθεση, μελετητοῦ μὴ ζῶντος) ἔνα μελετητὴ ἀριστα προπαρασκευασμένο γιὰ παρατηρήσεις, τέλειον κάτοχον τῆς φυσικῆς, ἀλλ' ὁ δποῖος νὰ μήν γειδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, ἀντικειμενικῶς, ἐπομένως, νὰ μὴ ἔχει τὴν δμοίσητα ποῦ ἔχει, μὲ τοὺς λυιπούς ἀνθρώπους. Θὰ παρατηρήσῃς ὅτι, στὸν κόσμο υπάρχει πλῆθος σωμάτων, μεταξὺ των διαφόρων, καὶ ἔπειτα, θὰ ἐπτλαγῇ ἀπὸ τὴν πολυσύνθεση τοῦ μηχανισμοῦ, καθ' ἐνὸς ἀπ' αὐτά. Γιὰ μερικά, ἡ περιγραφὴ μὲ λόγους, θὰ είναι εὔκολη (μοχλὸς ἀκαμπτος, νερὸς ὅταν βράζῃ, ὁ ἀέρας ποῦ φυσᾶ κτλ.) γι' ἄλλα, δυσκολώτερη, καὶ θὰ ἀπαιτηθῇ μελέτη εἰδική, (τηλέφωνον, φύτωμα ἐνὸς σπόρου, τὸ αὐτοκίνητον κτλ.). Τὰ ζῶα, ιδίως τὰ ἀνώτερα ζῶα, μεταξὺ τῶν δποίων καὶ ὁ ἀνθρωπός, θὰ φανοῦν, οἱ πλέον πολυσύνθετοι δργανισμοί, διότι παρουσιάζουν ἀπειρίαν κινήσεων- ἐκδηλώσεων, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ προϊδῃ. 'Επειδὴ δμως, δὲν εἰδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν ἔέρει, ὅτι μοιάζει πρὸς κάποιο ζῶον, ἐπομένως, δὲν γνωρίζει, ὅτι τὸ καθένα απ' αὐτά, ἔχει υποκειμενικότητα, καὶ ἔπειδὴ δὲν διαθέτει κανένα μέσο, τὸ δποῖο νὰ τοῦ δεῖξῃ ἢ νὰ τοῦ κάμη νὰ υποπτευθῇ, τὴν υποκειμενικότητα αὐτή, τῆς δποίας κύριον γνώρισμα είναι ὅτι, δὲν ἐκδηλοῦται, ἔχω τοῦ περιέχοντος σάκκου, ὁ παρατηρητής μας, δὲν θὰ ἀποδώσῃ ἔνεργόν φύλο, σὲ

(1) 'Ιδε «Κληρονομικὲς Ἐπιδράσεις».

(2) 'Ιδε «Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς».

ιδιότητα, ποῦ δὲν γνωρίζει οὔτε θὰ γνωρίσῃ, ἀφοῦ ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο, σύγκριση μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἐπειδὴ δέ, εἴπαμε, ὅτι δὲν ἐγνώρισε τὸν ἑαυτό του, ἡ σύγκριση δὲν θὰ γίνη καὶ πατ' ἀνάγκην θὰ σταματήσῃ στὴν διαπίστωση, ὅτι ὑπάρχουν στὸν κόσμο μηχανισμοὶ διαφόρων συνθέσεων. Προχωρῶν καὶ ἐφαρμόζων τὸ σύστημα, τῶν προϋπαρξάντων φυσιολόγων, (οἵ διοποῖ δὲν ἐφρόντισαν ποτέ, νὰ μάθουν, ἀν̄ ὑπάρχη ὑποκειμενικότης στὰ πράγματα) θὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν νόμος τῆς ἀρθρωσίας τῆς ὑλῆς καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἀλλάνθαστα εἰς ὅλα τὰ συμβάντα, τῶν ὅποιων ἡμιπόρεσε νὰ μελετήσῃ, τὸν ἀντικειμενικὸν μηχανισμό.

Ἐδῶ, πρέπει νὰ ἀνοιχθῇ παρένθεση, γιὰ νὰ ἔξηγηθῇ ἡ φράση, φυσικὸς νόμος, γιατὶ τὸ ζήτημα δὲν καθωρίσθηκε σαφῶς, ἀπὸ πολλοὺς διανοούμενους.

"Οταν οἱ μελετηταὶ παρετήρησαν, ὅτι ἡ τάδε ιδιότης εἶναι κοινὴ εἰς φαινόμενα διάφορα, ἔβγαλαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ιδιότης αὐτῆς, εἶναι κοινὴ, εἴτε εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα, δρισμένης κατηγορίας, (εἰδικοὶ νόμοι) εἴτε, εἰς ὅλα τὰ πιθανὰ φαινόμενα, (γενικοὶ νόμοι) ἀρα ὑπάρχει πιθανότης νόμου. "Ας πάρωμε, ως παράδειγμα, ἔνα γενικὸν νόμον, δπως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἴσορροπίας, αἱ διοποῖ ἀποδείγνουν, τὴν ἀρθρωσία τῆς ἐνέργειας. Μόλις ἔξαχθῇ, ὁ πιθανολογηθεὶς νόμος, ζητοῦμε νὰ δοῦμε, ἀν̄ ἐφαρμόζεται, σὲ περιπτώσεις, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνόμοιες, πρὸς τὰ ὑποδείγματα ποῦ μᾶς ἔδωκαν, τὴν ὑπόνοια νόμου. "Εφόσον αὐξάνουν οἱ ἀνόμοιες περιπτώσεις, εἰς τὶς διοπειρασμένες πληρότερα δὲν πεπούντον ἡ πεποίθησή μας, περὶ τῆς γενικότητός του, ἔδωκανται. Ἐπειδὴ δημοσί, ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθανῶν περιπτώσεων, εἶναι ἀπεριόριστος, εἶναι φανερό, ὅτι δὲν θὰ μπορέσουμε, νὰ ἐπαληθεύσουμε τὸν νόμον μας, εἰς ὅλα τὰς περιπτώσεις, ἐπομένως, ἔνας νόμος γενικός, δπως ὁ τῆς ἀρθρωσίας τῆς ὑλῆς, καταχωρεῖται ὑπὸ ἐπιφύλαξιν. Αὐτὸ δὲν ἡμιποδίζει νὰ ἔχουμε ἡμιπιστοσύνη στοὺς νόμους, ἐπαληθεύοντας ἀπὸ πολὺ καιρό, σὲ πολλές διάφορες περιπτώσεις. Καὶ κλίνει ἡ παρένθεση.

Γιὰ λόγους ποῦ δὲν ἔχουν καμιαὶ σχέση πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καταλέγεται δὲ ἀνωφελῆς σεβασμούς, πρὸς τὰ πάτρια (κληροδοτηθέντα ἀπὸ προγόνους ὀλιγώτερο πεπειραμένους ἀπὸ μᾶς) καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ φυσικὴ τεμπελιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἵκανοποιουμένη ἀπὸ παιδιακίστικες ψυχοκρατικὲς καὶ πνευματιστικὲς ἔξηγήσεις, ἀφοῦ ἄλλως τε αὐτές μαθαίνουνται εὐκολώτερα, καὶ μᾶς ἀπαλλάσσουν, τοῦ μεγαλείτερον κόπου, τῆς σπουδῆς τῆς φυσικῆς, γιὰ λόγους λοιπὸν αἰσθηματολογικούς, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς λεγόμενους ἀνεπτυγμένους, ἐπιδιώκουν νὰ χωρίσουν τὰ ζωὴνά φαινόμενα, νὰ δώκουν ἔχειοιστὴ μορφή, ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις ποῦ παρουσιάζουν τὰ ἀκατέργαστα σώματα. Ἐν τούτοις, ὅλα τὰ μερικὰ περιστατικά, ποῦ ἡμελετήθηκαν ἐπὶ τῶν ζώντων ὄντων (ἀκόμια καὶ ἀπὸ τὸν ἔδιο Claude Bernard καὶ τοὺς μαθητάς του, τροφοδότας τοῦ ἀντεπιστημονικοῦ μυστικισμοῦ) ἔδειξαν ὅτι, ὑποτάσσονται τελείως στὸν ντετεριμισμό, διέποντα τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικά, ὑπάρχει ἴστορικὴ διήγηση, δηλαδὴ δημοσίης σήμην ὑλῆς καὶ στὴ ζωή, ὑπάρχουν διαδοχικές, μεταλλαγές, ποτὲ ἀρχές, ποτὲ ἔξαιρεση, στοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς ἀρθρωσίας τῆς ὑλῆς καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. "Έγιναν διάφορες ἔρευνες εἰς ὅλες τὶς μετρήσιμες μερικότητες τῆς ζωὴς ἐκδηλώσεως. Ποτὲ ως τὰ τώρα, οἱ μεγάλοι φυσικοὶ νόμοι δὲν διαφωνήσαν πρὸς τὰ ἀποτελέσματα. "Ἐπεργετε ἐπομένως, νὰ σχηματισθῇ, γιὰ τὴ ζωή, δημοσίης σχηματίσθηκε καὶ γιὰ τὴν ὑλη, ὑπόνοια νόμου, ἔνισχυόμενη ἐφόσον δὲν ἔξα-

γονται ἀπὸ τις ἐκάστοτε παρατηρήσεις συμπεράσματα, ἀντιστρατευόμενα. Στοὺς ἀνθρώπους δὲν ἀρέσει ἔτοι. Ἐπιμένουν νὰ πιστεύουν σὲ ἀνοησίες. Τὸ ὅτι, ἡμα τὰρωστήσουν ζητοῦν θεραπεία, ἀπὸ τὴ φυσικὴ καὶ χημεία, δὲν ἔχει γι' αὐτοὺς σημασία.

Ἡ περισσότερο διαδεδομένη δοξασία, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν ἀποταμβηγμένων μέσα σὲ πύργους παλιῷ θεωριῶν (καὶ ἐννοῶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς δλίγων δεκάδων) εἰναι ὅτι ὁ ὑποκειμενισμὸς ἐνὸς ἐκάστου, παῖζει ρόλο δημιουργικὸ καὶ ἐπομένως κάθε ζωϊκὴ πρᾶξη γινόμενη, ἀφοῦ ἐπεθυμήθη ἀπὸ τὸ ζῶο ἢ τὸν ἀνθρώπο, ἀποτελεῖ διάφυση τοῦ νόμου τῆς ἀφθαρτούς τῆς ἐνέργειας. Αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη δοξασία, στὴν δοπία κόλλησε δλος δ κόσμος. **Κάνω ὅτι θέλω** εἴμαι ἐλεύθερος ἀφοῦ μποροῦσα νὰ κάνω ἄλλο πρᾶγμα, ἀρκεῖ νὰ ἥθελα. Ἀπ' ὅλες τις ἐσωτερικές μας ἰδιότητες, τὴ θέλησή μας, τὴ νομίζουν, ὡς τὴν πιὸ ἀνεξάρτητη. "Αν ἔνας φυσιολόγος, ποῦ νὰ ἔχῃ μελετήση στὴν ἐνέλεια τὸν ὑποκειμενισμὸ στὸν κόσμο, μᾶς πῆ ὅτι, ἡ αὐταπάτη τῆς ἐλευθερίας μας, ἔχει ὡς μόνην αἰτία, τὸν περιορισμὸ τῆς ὑποκειμενικότητός μας, μέσα σὲ δερμάτινο σάκκο, καὶ ὅτι, δὲν γνωρίζουμε τοὺς ἔξωτερικοὺς παράγοντας, παρὰ ἀφοῦ εἰσέλθουμε μέσα μας, θὰ κουνήσουμεν τὸ κεφάλι καὶ θὰ τὸν χαρακτηρίσουμε ὡς ἔκτρωμα ὑλισμοῦ. **Αἰσθάνομαι** ὅτι εἴμαι ἐλεύθερος· καμιαὶ ἀλήθεια δὲν θὰ μοῦ βγάλη, αὐτὴ τὴν ἰδέα, ἡ δοπία εἶναι βάση κάθε συλλογισμοῦ. "Αν, ὕστερα, κάποιος ἀμερόληπτος, θελήσῃ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι στὴν φύση, διεπώμεθα, ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους, δπως οἱ πέτρες, οἱ ἀνεμόμυλοι, καὶ ὅτι δλες οἱ ἀντικειμενικὲς παρατηρήσεις, ἐπὶ ζώντων ὅργανισμῶν, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ἔντικτο τῆς διαιωνίσεως, δὲν μᾶς ἀφίνει καμιαὶ ἐλεύθερία, ὁ ἀμερόληπτος αὐτὸς θὰ προσκρούσῃ στὸν ἀσάλευτο βράχο, τὸν δποῖον ἐπὶ αἰώνες τώρα, προσπάθησαν νὰ κυλίσουν σοφοὶ καὶ μὲ στοιχειώδη ἀντίληψη. Αὐτὴ ἡ κατάσταση θὰ διαρκέσῃ, εἰς αἰώνα τὸν ἀπαντα, γιατὶ εἶναι πολὺ δύσκολο, νὰ συγκεντρωθῇ, δλη, ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς· ποῦ ἐπῆραν τὸν τίτλον τοῦ σοφοῦ, χάρις στὴν ἐπαγγελματική τους προκοπή! "Οποιος θέλει, ἀς δοκιμάση νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ νομίζουν, τοὺς ἑαυτούς των θεούς, ἀθάνατους, μελλοντοζωϊκούς, ὅτι εἶναι ἀπλὰ νευρόσπαστα, τῶν δποίων τὰ κινητήρια λάστιχα, ἐκδηλοῦνται σὲ ἐργασίες ἀνανέωσης τοῦ ὅργανισμοῦ μας καὶ οἱ δποίες μᾶς κατατάσσουν στὸν κόσμο, στὴν αὐτὴ κατηγορία, μὲ τοὺς λοιποὺς μηχανισμούς.

"Οφείλω νὰ διμολογήσω, ὅτι ἔχουν δίκηοι οἱ ἀνθρώποι, νὰ πιστεύουν, στὴν ἐλεύθερία τους, τὴ θεωροίση τους. Αἰτία τούτου, εἶναι ὅτι μελετοῦν τὸ ζωϊκὸ φαινόμενο ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ δχι ἐπὶ κατωτέρων ζώων, ἐπὶ τῶν δποίων, ἡ παρείσφρυση τῆς φύσης, φαίνεται καθαρότερη. Ἐγώ, είχα τὴν εὐτυχία, νὰ μελετήσω τὰς ἀμοιβάδας καὶ ἄλλα πρωτοζωάρια. Κατὰ τὴ μελέτην αὐτή, παρ' ὅλες τις προεσχηματισμένες ἰδέες, ποῦ είχα κι' ἐγώ, σὰν ἀνθρώπος, ζήσας μεταξὺ ἀνθρώπων, ἀντελήφθηκα ἀμέσως, τὴ παρέμβαση τῶν παραγόντων, τοῦ ἔξω κόσμου, στὶς ἰδιαίτερες λειτουργίες τῶν μικροοργανισμῶν αὐτῶν. Ούδε ἐτὶ στιγμὴν ἐσκέφθηκα, νὰ μὴ παραδεχτῶ, σ' αὐτά, ὑποκειμενικότητα, βούληση, ἀπαράλακτα, δπως ἡ δική μου, μὲ διαφορὰν πλοκῆς. Θὰ δώσω ἀμιέσως, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ μελέτη αὐτή, περιληψη τῆς εὐκολίας, μὲ τὴν δποία διαπιστοῦται ἡ ἐλλειψη ἐλεύθερίας, εἰς τὰ πρωτοζωάρια. Πρὶν δμως ἀπ' αὐτά, ἥθελα νὰ κάμω κἄποιαν παρατήρηση, ἡ δποία, μ' ἐξέπληξε, κατὰ τὸ διάστημα τῶν βιολογικῶν μου μελετῶν.

"Ολοι οι ζωϊκοί δργανισμοί, γεννῶνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν. Ξέρουμε δτι ἡ γένεσίς τους, εἶναι πράξη, ἀπλῶς, διαδοχῆς, ἀκόμη καὶ δταν πρόκειται περὶ ζώων, ἀνωτέρας δργανικῆς συνθέσεως, ποὺ πλησιάζουν πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἀντικειμενικὴ τους διαβίωση, συνεχίζει τὴν ζωὴν τῶν προύπαρξάντων, ἡ δὲ ὑποκειμενικὴ τους ὑπαρξη, γεννᾶται μ' αὐτά· ἀλλὰ κ' αὐτὴ ἀκόμη εἶναι ὑποκειμενικὴ ἐμφάνεια, ἀπόλυτης ἀρχῆς. Ἀπὸ ωάρια, γεννήθεντα, ἐκ γονέων, προέρχονται διὰ βαθμιαίας, ἀναπτύξεως, δητα περιορισμένα· εἰς δερμάτινους σάκκους, τὰ δποῖα φυτρώνουν καὶ μεγαλώνουν μπροστά στὰ μάτια μας δπως, τὰ μαρούλια. "Υστερα μιὰ μέρα, μᾶς ἀφίνουν γειά.

Δὲ χωρεῖ δ νοῦς μου, δτι οι ἀνθρωποι, ποὺ φοβοῦνται τὸ θάνατο, καὶ ἐπομένως δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν δλοκληρωτικὸν ἔξαφάνισμα, τελειωτικὸν θάνατον, δτι τὸ κάμουν αὐτό, διότι πιστεύουν, στὰ προαιώνια φεύδη τῆς ἀθανασίας τοῦ εἰς δερμάτινον σάκκον περιλαμβανομένου δντος. Κ' ἀν ἀκόμη, ἀφίσουμε κπτὰ μέρος, τὴν θαυμάσιαν αὐτὴν φυσικὴν ἐκδήλωση τοῦ θανάτου, μόνον τὸ νὰ παρατηροῦμεν, πῶς γεννῶνται οι δερμάτινοι σάκκοι μέσα στοὺς δποίους μεγαλώνει, σύγχρονα μὲ τὸ σῶμα, παραλληλη ὑποκειμενικότης, θὰ ἀρκοῦσε, νομίζω νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, δτι ἡ περιορισμένη αὐτή, εἰς χρόνο καὶ χῶρο ὑποκειμενικότης, δὲν μπορεῖ νὰ περιλαμβάνη, στοιχεῖα ἀθανασίας. Θαυμάζω, πῶς ἐπιστεύθηκε, τὸ ἀντίθετον. Φαίνεται δτι, ἡ ὄρεξη νὰ πιστεύῃ, σὲ κάτι, δ ἀνθρωπος, ἔχει φίξισθη στὸ μυαλό.

Ο παραλληλισμὸς, μεταξύ, τῆς ὑποκειμενικότητάς μας καὶ ἀντικειμενικῆς μας δντότητος, ἥτοι μ' ἀλλα λόγια, τὸ γεγονός, δτι οι χειρονομίες μας, μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς διερμήνευσις, δπωσδήποτε πιστή, τῶν σκέψεων μας ἀποτελεῖ θαῦμα ἀταράμιλλον. Τοῦ θαῦματος αὐτοῦ, ἡ ἐπιστήμη τῆς γενέσεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε λύσιν, ἴκανοποιοῦσαν καὶ τοὺς πιὸ δυσκολόπιστους (ἀφίνω τοὺς φίλους τῶν παληῶν παραμυθιῶν.) Οὔτε μπορῶ, νὰ ἐπαναλάβω, ἔδω, δτι, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος, ἐλέχθη, ἀλλοτε. (¹) Σὲ λίγες γραμμές μόνο, θὰ συνοψίσω, τὴν ἴστορία τῶν μικροοργανισμῶν, ποὺ δνομάζομεν πρωτοζωάρια, διότι οἱ ἐπ' αὐτῶν, μελέτες, δηταν ἄρχιζα, τὸ ἐπιστημονικό μου στάδιο, μιὸν ἔδειξαν, πόσον ἀνόητες ἦσαν οι ψυχοκρατικὲς ἐρμηνείες.

"Οταν λάβωμεν ὑπ' ὅψη, τὶς σταθερές συναλλαγές ὑλῆς, οἱ δποίες γίνονται μεταξύ πρωτοζωαρίου καὶ τοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ δποῖον εἶναι βουτηγμένο, συναλλαγές φυσικὲς καὶ χημικές, ἐννοοῦμεν εὔκολα, δτι οι συναλλαγές αὐτές, εἶνε αἵτια τῶν κινήσεων, τὶς δποίες κάμουν ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος, ποὺ κατοικοῦν. "Αν ἐν τούτοις, οἱ παρατηρήσεις μας, γίνουν μὲ τὸ ἀνθρώπινο μάτι μας, θὰ σχηματισθῇ ἐντύπωση, δτι κι' αὐτὰ ἔχουν τὴν ἴδια ἐλευθερία, μὲ τοὺς ἀνώτερους δργανισμούς (²). Ἀτομικῶς, ἔχω τὴ γνώμη, δτι μία ἀμοιβάς, κάνει δ, τι θέλει, δπως κάνω ν' ἔγω, δ, τι θέλω. Τὴν πεποίθηση μου αὐτή, στηρίζω, σὲ ἐπιστημονικά συμπεράσματα, κι' ὅχι στὴ λογικὴ τῶν αἰσθημάτων. Ἀλλὰ συγχρόνως, ἔχω τὴ βεβαιότητα, δτι μιὰ ἀμοιβάς, δπως κ' ἔγω, σὲ δεδομένη στιγμή, δὲ μπορεῖ, νὰ θέλη ἀλλο, ἀπ' δ, τι θέλει κατὰ τὴν δρισμένην στιγμήν, καθ' ἦν λαμβάνει χώρα, τὸ ὑπὸ μελέτην φαινόμενο· μ' ἀλλες λέξεις: ἔχει δπως κ' ἔγω τὴν αὐταπάτηην ἐλευθερίας βούλησης, δηποία δὲν εἶναι, παρά φαινόμενον, ἀπορρέον, ἀπὸ ἄλλα φαινόμενα, τῶν δποίων ἡ συνολικὴ ἀντικειμενικὴ μελέτη, εἶναι δυνατή, μόνον σὲ ἔνο παρατηρητή, μεταχειρι-

(¹) "Ιδε «Ἡ ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς».

(²) "Ιδε «Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία».

ζόμενο τὴ μέθοδο τῶν φυσιολόγων, χωρίς, νὰ ἔξετάξῃ δηλαδή, ἀν, στοὺς ὑπὸ μελέτη μηχανισμούς, ὑπάρχει ὑποκειμενικότης.

Θαυμάσιοι πειραματισμοί, τοὺς ὅποιους, πρὸ καιροῦ, ἔχω συνοψίσει, (¹) ἀπέδειξαν, ὅτι, ἀν λάβω διατάξεις καταλλήλους, ἀποδειγμένες ἐκ πείρας, μπορῶ νὰ ὑποκαταστήσω, τὴ βούλησή τους, διὰ τῆς ἰδικῆς μου, νὰ τὰ ὑποχρεώσω, νὰ κατευθύνθουν, σὲ μέρος προορισμένο καὶ παρασκευασμένο ἀπὸ ἐμένα. ‘Υπανούν δὲ, χωρὶς ἔξαιρεση. Τὸ τοιοῦτο, μᾶς ἀποδείχνει, ὅτι ἡ βούλησή τους, εἰναι αὐταπάτη, ὅπως καὶ ἡ δικῇ μου. Θὰ ἔξεφραξα τὴν εὐχή, ὅπως οἱ ἀνθρωποι μελετήσουν βαθύτερα, τὰ πειράματα τῆς κημειοτροπίας, φωτοφορίας κ.λ.π. Ξέρω βέβαια, ὅτι τὰ πρωτοζωάρια δὲν εἰναι ἀνθρώποι. ’Αλλ’ ἡ κλίμακα ἀπὸ πρωτοζωάριον, μέχρι ἀνθρώπου, δὲν παρουσιάζει ἔξαιρέσεις, τὰ δὲ φαινόμενα, ποὺ ἐκδηλοῦνται ὅμοια μποροῦν ν’ ἀποδοθοῦν, εἰς ὅμοιες αἵτες. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἀνθρώπος, εἰναι πολὺ πολύκλοος· εἰναι συντεθμένος, ἀπὸ ἔξηντα χιλιάδες δισεκατομμύρια πρωτοζωάριων, διαδιατεταγμένων καὶ συντεταγμένων εἰς ἔνιαν μηχανισμόν. Χωρὶς τάστεῖα, εἴμαστε ὑπερβολικά πολύπλοκοι καὶ μὲ τὸ δίκηο τους, οἱ σύγχρονοί μου, πιστεύονταν στὴν ἀθανασία καὶ ἐλευθερία. ’Αδιάφορον, ὃν ὑπάρχῃ ὁ πειραματισμὸς τοῦ θανάτου, τοῦ ὅποιου, εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα μου ἀρθρα, ἐτόνισα τὴν ἀποδεικτικὴν σπουδαιότητα. Κανεὶς ἐν τούτοις, δὲ θὰ πιστεύσῃ, γιατὶ δὲν θέλουν νὰ πιστεύουν, ἡ καλλίτερα γιατὶ ἐσυνήθισαν, νὰ πιστεύουν, εἰς ἄλλα πράγματα.

Ἐν συνόψει, ὑπάρχει στὸν κόσμον, πλῆθος ὄντων, ἐκ τῶν ὅποιών μερικά, λόγω τῆς πρὸς ἡμᾶς δμοιότητος, μᾶς φαίνονται ὅτι ἔχουν ὑποκειμενισμόν, ἀνάλογον μὲ τὸν ἰδικό μας. Τὸ καθένα ἀπ’ αὐτά, ζῇ μέσα στὸν κόσμον ὅπως κ’ ἐμεῖς. Διαπερνᾶται ἀπὸ φωτεινές, θερμαντικὲς ἀκτίνες κ.τ.λ. καὶ ἀντιδρᾶ, ὑπὸ τὴν ἐπήρειάν τους, ἀναλόγως, τῆς κάθε στιγμὴ κατάστασεώς του. Τὸ σύνολον ὅλων αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἐπαληθεύει τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς.

’Αλλὰ τὸ καθένα, ἀπὸ τὰ ζωῆκα ὄντα, τὰ περιλαμβανόμενα σὲ δερμάτινους σάκκους, περικλείει καὶ μιὰν ὑποκειμενικότητα κυρίαρχον αὐτοῦ (τοῦ σάκκου) καὶ ἀναπόσπαστον. ’Επειδὴ δὲ ἡ ὑποκειμενικότης αὐτῆ, δὲν γνωρίζει παρὰ ὅτι εἰσῆλθε, στὴ περιοχὴ τοῦ δερμάτινου σάκκου, ποὺ τὴν περικλείει, ἔχει πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὑπάρχουν νέα φαινόμενα, ἀρχές ἀπόλυτες, ἐνῶ ὑπάρχουν μόνο διαδοχές, φαινομένων προϋπαρχάντων, σέξον αὐτῆς καὶ τῶν ὅποιων ἡ ἴστορική, δηλαδὴ ἡ ἀντικειμενική, μελέτη, εἰναι δυνατή χωρὶς νὰ προσκρούσωμε, στοὺς γενικοὺς νόμους τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. Αὐτὴ εἰναι ἡ ἔξηγηση, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τὴν δοτὰν οἱ φιλόσοφοι θεωροῦν ὡς κεφαλαιώδη, ἀσυζήτητον ἀλήθεια, ἀδιαφοροῦντες, ἀν οἱ φυσιολόγοι δὲν τὴν συναντοῦν πουθενά, κι’ ἀν διαφωνή, μὲ τοὺς μεγαλήτερους νόμους.

Μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ κανείς: «Γιατί δὲν αὐτά;» Αὐτὸ λοιπὸν τὸ γιατί, εἰναι μὰ ἀπ’ τὶς συνέπειες τῆς θειειλιώδους πλάνης, τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν ἐλευθερία. Οἱ ἐρωτήσεις, οἱ ὅποιες ἀρχίζουν μὲ γιατί, ἀπαίτουν, γιὰ ἀπάντηση τὸ διότι. ’Αλλ’ αὐτό, εἰναι λογοπαίγνιο, στὸ διότι θὰ περιπλακῇ, ὁ ἀκολουθῶν τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο. **Γιατί**, ἔξησε καὶ βασανίσθηκε, κἄποιος πρόγονος, τῆς ἔξηγοστῆς γενεᾶς, πρὶν ἀπὸ μένα, τὸν ὅποιον, ὅλος ὁ κόσμος ἔχασε;

’Αλλὰ λησμόνησα, ὅτι οἱ φρασεόλογίες, ἔγιναν, γιὰ νὰ συγκαλύπτεται τὸ ὄλοφάνερο φαινόμενο τοῦ τελειωτικοῦ θανάτου. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἐρωτήσεις,

(¹) *Ιδὲ «Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία.»*

δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀρχῆσον,¹ μὲν τὸ γιατί. Τὸ γιατί, ὑποθέτει τελικὸ σκοπό, προδιαγραμμένο σχέδιον, ἔνα ἀνώτερον δὲ, ποῦ ἔξεπόνησε τὸ σχέδιο πτλ. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἐφωτᾶ τὸ πᾶς κ' ὅχι τὸ γιατί. Διότι τὸ πᾶν συνέχεται, διαδέχεται καὶ ἔξαπολουσθεῖ, ἔργο δὲ τοῦ φιλοσόφου, εἰναι νὰ ἔξετάσῃ, ποιὲς εἶναι οἱ σχέσεις τῶν διαδοχικῶν φαινόμενων, πᾶς, ή τάδε μορφή, φαινομένου, προσήλθεν ἀπὸ ἄλλην προϋπάρχουσαν πτλ.

Μὲ συναίσθησι, δτι γυρίζω στὰ ἴδια, ἐπαναλαμβάνω ὅτι, πρέπει νὰ μελετοῦμε τὰ ἡδόντα δηντα, δπως μελετοῦμε καὶ τὶς ἄμορφες μάζες. Γιὰ μερικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, τὸ ἔκαμαν ὥδη. Πρέπει, νὰ ἔξαπολουσθήσωμε, μέχρις δτου εὑρεθῆ, εἰλικρινὰ καὶ μὲ βεβαιότητα, ζωϊκὸ φαινόμενον, εἰς τὸ ὄποιον, νὰ γίνεται, ἀντικειμενικῶς, μιὰ ἀπόλυτη ἀρχή. Τότε, δικαιωματικᾶς, θὰ πούμε πιά, δτι η ζωή, δὲν ἀνάγεται στὰ φαινόμενα τῆς Φυσικῆς. Ής τὰ τώρα, αὐτὴ η ἀπόλυτος ἀρχή, δὲν βρέθηκε.

'Ως ποῦ νὰ βρεθῆ, ἡς ἔξετάσουμε κατὰ πόσο συμβιβάζονται δύο ἑρμηνείες ἀντίθετες.

Ιον Εἷμαι ἐλεύθερος, πάνω, δτι θέλω σὲ κάθε στιγμὴν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας σὲ μένα η ἔξωτερικῶς ἐρχόμενος) 'Αλλά, η ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποῦ κάνω διάτορησεως τῆς ἐνεργείας, ἐπαληθεύοντας ὅμοιάς μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. 'Αρα αὐτοὶ εἶναι, δπως ἐγώ* κάνουν δτι θέλουν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας εἰς αὐτούς, η ἔξωτερικῶς ἐρχόμενος) αὐτὴ εἶναι ἀλήθεια παραδεγμένη, ἀπὸ τοὺς πνευματιστάς.

Σον Οι ἄνθρωποι, δταν μελετῶνται ὑποκειμενικῶς, δὲν παρουσιάζουν, καμμίαν ἔξαιρεση, σ' δσους νόμους η Φυσικὴ παραδέχτηκε, γιὰ τὸ σύμπαν. Οι νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατορήσεως τῆς ἐνεργείας, ἐπαληθεύοντας πληρότερα. Εἶμαστε δηλαδή, ἀπλοὶ μεταλλάσσοντες, νευρόσπαστοι, αὐτόματα. Έγὼ τοὺς δμοιάζω. Εἶμαι ἀρα, δπως αὐτοί, νευρόσπαστο, αὐτόματο. Κι' δμως, αἰσθάνομαι δτι εἶμαι ἐλεύθερος. Πάντοτε, ἔχω ἀρχές ἀπόλυτες.

Αὐτὴ εἶναι η ἀντίφαση² σπουδαία, κεφαλαιώδης. Οι πνευματισταί, τὴν ἔξηγον, πιστεύοντες, παρὰ τὴν Φυσικήν, εἰς ἀπόλυτες ἀρχές τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Ἡ διάκριση, ποῦ ἔκαμα, στὴ μελέτη αὐτή, μεταξὺ κόσμων περιορισμένων, μελετομένων ὑποκειμενικῶς, καὶ κόσμου ἀπεριοριστού, περιλαμβάνοντος δλους τοὺς περιορισμένους κόσμους, ἀρκεὶ νὰ δεῖξῃ, δλοφάνερα, τὴν ἀντίφαση, στὴν δποία περιπίπτομεν. Στοὺς πρώτους κόσμους, τὸ πᾶν, εἶναι ἀπόλυτη ἀρχή, στὸ δεύτερο μόνον συνεχόμενα φαινόμενα ὑπάρχουν. Αὐτό, ἀποδείχνει, τὴν ὑπαρξὴ γνωστικῆς ἰδιότητος, συμφυοῦς σὲ μερικά, φυσικά, γεγονότα, γνωστικῆς ἰδιότητας, η δποία δίνει στὸν περιορισμένο κόσμο, τὴν γνεδιάσθησιν, δτι, δτι συμβαίνει μέσα του, ἀρχίζει ἐν αὐτῷ. 'Εξήτασα, ἄλλοτε, ὑπὸ τὸν τίτλο «Συνειδητὸν Ἐπιφαινόμενον» τὴν γνωστικὴ αὐτὴ ἰδιότητα, η δποία, εἶναι προσφύτης, σὲ μερικὰ πράγματα καὶ λείπει ἀπὸ ἄλλα. Δὲ θ' ἀσχοληθῶ τώρα, μὲ τὸ ἴδιο θέμα. 'Ἐπιθυμῶ μόνο, νὰ ἐπαναλάβω, δτι σκεπτόμενοι, δπως σκεφθήκαμε, παραπάνω, δταν ἐκάναμε σύγκριση, μεταξὺ ὑποκειμενισμοῦ καὶ ἀντικειμενισμοῦ, ἀγόμεθα, ἀπὸ λογικοὺς συμπερασματικοὺς συλλογισμούς, στὴν παραδοχὴ τῆς εἰδικώτατης αὐτῆς ἰδιότητος. Δὲ μπροσθῆ, συνεπῶς, νὰ πούμε, δτι εἶναι ἀπλὴ ὑπόθεση δπως ἐσφαλμένως παρεδέχθηκα ἄλλοτε. Ἡ υπαρξὴ τῆς, εἶναι ἀναγκαιοτάτη, πρὸς ἀποφυγὴν βεβαιομένων ἀντιφάσεων. Νομίζω δὲ δτι καθῆκον παντὸς φιλοσόφου εἶναι, νὰ προσπαθῇ νὰ ἔξαλείψῃ τὶς ἀντιφάσεις, ἀφοῦ αὐτὲς φίγουν τὴ σύγκιση στὸ πνεῦμα.